

Νεοελληνική Γλώσσα

Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 1ος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων

**βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού
εκπαιδευτικού υλικού με βάση το**

ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Γεώργιος Κ. Παληός

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και**

25% από εθνικούς πόρους.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Μαρία Γαβριηλίδου, Γλωσσολόγος,
Ερευνήτρια του Ι.Ε.Λ.

Παναγιώτης Εμμανουηλίδης,
Φιλολόγος

Έλλη Πετρίδου-Εμμανουηλίδου,
Φιλολόγος

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Σταύρος Καμαρούδης, *Επ. Καθηγ.*
του Παν/μίου Δ. Μακεδονίας

Ζαφειρούλα Καγκαλίδου
Σχολική Σύμβουλος

Παναγιώτα Χατζηθεοχάρους,
Φιλολόγ., *Εκπ/κός Β/θμιας Εκπ/σης*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Αικατερίνη Βερούτσου,
Εικονογράφος-Σκιτσογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Μαρία Αλιφεροπούλου, Φιλολόγος
Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Χριστίνα Αργυροπούλου

Σύμβουλος Π.Ι.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Μιχαήλ Κατσιμπάρδης, Φιλολόγος
Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Γιώργος Χαρβαλιάς, Ζωγράφος

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας
Αποφ. 16158/6-11-06 και
75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Μαρία Γαβριηλίδου
Παναγιώτης Εμμανουηλίδης
Έλλη Πετρίδου- Εμμανουηλίδου**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

Νεοελληνική Γλώσσα

Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 1ος

Πρόλογος

**Αγαπητοί μας μαθητές
και μαθήτριες,**

**Σας καλωσορίζουμε στο νέο
σχολικό έτος. Η φετινή χρονιά,
δεύτερη στο Γυμνάσιο, έρχεται να
στηρίξει και να αυξήσει τη γνώση
και τη σιγουριά που αποκτήσατε
πέρσι. Στην προσπάθεια αυτή θα
συμβάλει και το βιβλίο της
Νεοελληνικής Γλώσσας που
κρατάτε στα χέρια σας και θα σας
συντροφεύει όλη τη χρονιά.**

**Θα διαπιστώσετε ότι η Νεοελλη-
νική Γλώσσα δεν είναι μόνο ένα μά-
θημα γεμάτο γραμματικά και συντα-
κτικά φαινόμενα και κανόνες. Είναι
αυτή που σας μαθαίνει να μιλάτε
και να γράφετε σωστά μέσα από
ποικίλα κείμενα και διασκεδαστικές**

εικόνες. Αυτά θα σας «ταξιδέψουν» σε πολλούς τόπους, θα σας φέρουν σε επαφή με διαφορετικούς ανθρώπους, θα σας προκαλέσουν να σκεφτείτε και να εκφράσετε τις απόψεις και τα συναισθήματά σας σε συνεργασία με τον καθηγητή και τους συμμαθητές σας.

Το Βιβλίο του Μαθητή αποτελείται από εννέα (9) ενότητες που καθεμιά έχει ως πυρήνα ένα θέμα που σας απασχολεί και αφορά τις σχέσεις σας με την οικογένεια, τους φίλους, το σχολείο και την κοινωνία γενικότερα. Μελετώντας τα εισαγωγικά κείμενα (λογοτεχνικά, επιστημονικά, δημοσιογραφικά, αλλά και σκίτσα, φωτογραφίες, ιστοσελίδες κτλ.) κάθε ενότητας, πρώτα θα κατανοήσετε και θα συζητήσετε το περιεχόμενό τους. Μετά θα αναζητήσετε και θα ανακαλύψετε με

τη βοήθεια του καθηγητή σας τη γραμματική και συντακτική δομή τους, τον τρόπο σχηματισμού των λέξεών τους, το λεξιλόγιο που αφορά το θέμα της ενότητας και την οργάνωση του νοήματος αυτών αλλά και άλλων κειμένων. Αφού τα κατακτήσετε όλα αυτά, τελικός στόχος είναι να παραγάγετε δικά σας κείμενα σε προφορικό και γραπτό λόγο και να επικοινωνήσετε όχι μόνο με τους συνομηλίκους σας μέσα στην τάξη, αλλά και με άλλους έξω από αυτή (με το διαδίκτυο, με επιστολές κτλ.).

Το Τετράδιο Εργασιών περιέχει συμπληρωματικό υλικό (ασκήσεις, δραστηριότητες) για να κατανοήσετε καλύτερα όσα μάθατε στο Βιβλίο του Μαθητή. Όπως θα διαπιστώσετε, οι ασκήσεις και οι δραστηριότητες αυτές «παρακολου-

θούν» τη δομή των αντίστοιχων ενοτήτων του βιβλίου. Μπορείτε, σε συνεργασία με τον καθηγητή σας, να αξιοποιείτε το υλικό αυτό παράλληλα με το αντίστοιχο του βιβλίου σας, ώστε να σας βοηθήσει στην κατανόηση και αφομοίωση εκείνων των γλωσσικών φαινομένων στα οποία συναντήσατε δυσκολίες.

Και τα δύο αυτά βιβλία έχουν έναν ακόμα σημαντικό στόχο. Δε σας περιορίζουν στις σελίδες τους και στα κείμενα που περιέχουν. Σας δίνουν τη δυνατότητα και σας «γεννούν» την ανάγκη για συνεχή αναζήτηση άλλων κειμένων, καθώς και για ουσιαστική επικοινωνία με τον κόσμο γύρω σας. Ακολουθήστε τα βήματά τους και θα βρείτε τα μονοπάτια που θα σας μαγέψουν...

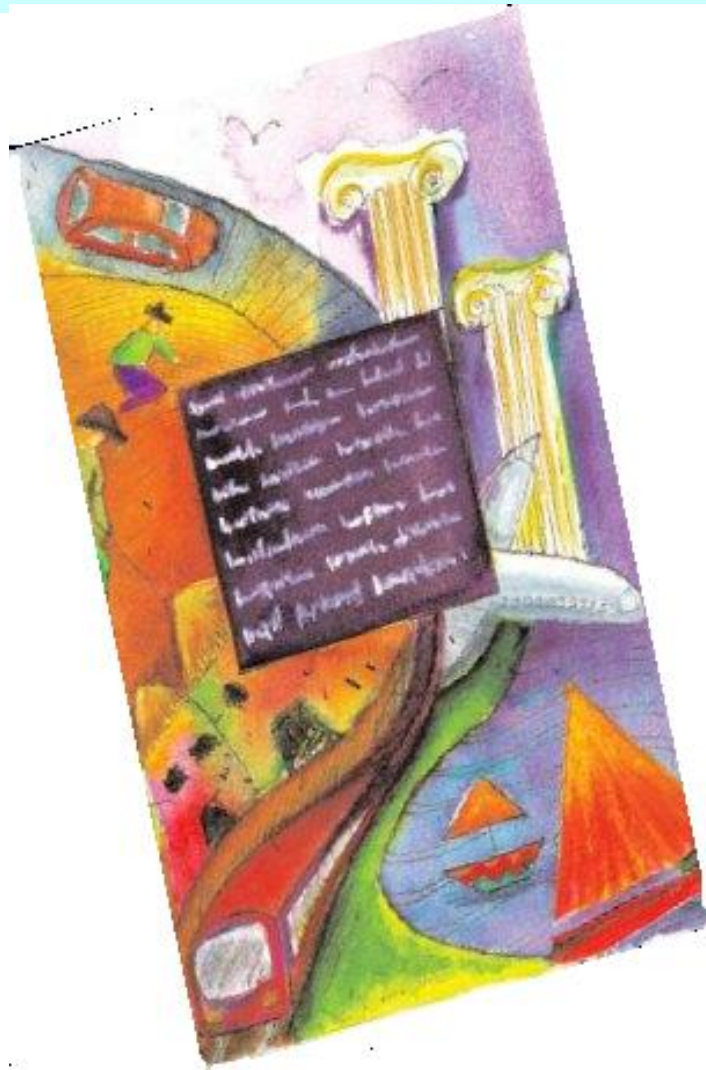
**Σας ευχόμαστε μια καλή, ευχάριστη
και δημιουργική χρονιά**

Η συγγραφική ομάδα

1η ενότητα

ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΜΟΥ Σ' ΟΛΗ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ταξίδια, περιηγήσεις, γνωριμία
με ανθρώπους, έθιμα-πολιτισμό

Σ' αυτή την ενότητα:

Θα γνωρίσουμε διάφορα μέρη της πατρίδας μας.

Θα μάθουμε για το υποκείμενο του ρήματος.

Θα μάθουμε πώς γίνεται η παραγωγή με αχώριστα μόρια.

Θα διερευνήσουμε τρόπους με τους οποίους μπορεί να αναπτυχθεί μια παράγραφος.

A ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Κείμενο 1 [Στις δύσκολες περιοχές του δάσους]*

[Δώδεκα παιδιά κατασκηνώνουν για τρεις εβδομάδες μέσα σε έναν Εθνικό Δρυμό και μαθαίνουν να ζουν στη φύση. Ο αφηγητής είναι εθελοντής της Δασικής Υπηρεσίας που έχει αναλάβει να τους μάθει τα μυστικά του δάσους.]

Εκείνη τη νύχτα άρχισαν οι δυνατοί βοριάδες που σηκώνουν κεραμίδα. Όλος ο σταθμός ήταν σε επιφυλακή.

Οι τίτλοι σε αγκύλη είναι επιλογή της συγγραφικής ομάδας

Όταν αρχίζει η εποχή της ξηρασίας και φυσάνε οι αέρηδες, υπάρχει κίνδυνος πυρκαγιάς στο δάσος. Τα φυλάκια είχαν διπλές βάρδιες μέρα νύχτα και πρόσεχαν μήπως φανεί καπνός στην περιοχή του Εθνικού Δρυμού.

Ο δυνατός αγέρας δεν τρόμαξε τη μικρή ομάδα των παιδιών που είχε ετοιμαστεί για μια μεγάλη εκδρομή. Ο Μαρίνος, ο Νικόλας, η Δέσποινα και η Κασσάνδρα είχαν αποφασίσει να εξερευνήσουν το Φαράγγι του Διαβόλου, μια απ' τις πιο δύσκολες περιοχές του δάσους.

Δε θέλησαν να πάρουν τίποτα μαζί τους, ούτε φαγητό ούτε νερό. Θα έψαχναν να βρουν μόνα την τροφή τους μέσα στο δάσος, όπως έκαναν οι πρωτόγονοι άνθρωποι για χιλιάδες χρόνια. Η μόνη παραχώρηση που έκαναν ήταν να πάρουν

και μένα μαζί τους. Πάλι καλά. Είναι αλήθεια ότι είχαν προσαρμοστεί τέλεια μέσα στο φυσικό περιβάλλον και στη ζωή του δάσους. Είχαν μάθει χίλια δυο πράγματα για τη φύση και τους κινδύνους που καμιά φορά παραμονεύουν.

Ο αγέρας δυνάμωσε την ώρα που ξεκινήσαμε. Ο ήλιος μόλις είχε φανεί πάνω στο φρύδι του βουνού. Το δάσος ξυπνούσε. Ξεκινούσε ο κύκλος της μέρας. Τα φυτά άρχιζαν το θαύμα της φωτοσύνθεσης, τα ζώα και τα πουλιά, οι μέλισσες κι οι πεταλούδες ξεκινούσαν την καθημερινή πάλη τους για τροφή και επιβίωση.

Είχαμε πολύ δρόμο να κάνουμε. Το φαράγγι ήταν ανάμεσα στα δύο βουνά που φαίνονταν στο βάθος. Ήθελε τρεις ώρες γερό περπάτημα για να φτάσεις στην είσοδό του και

δύο ώρες για να το περάσεις και να μπορέσεις να πλησιάσεις την άλλη άκρη του.

Έπρεπε να πηγαίνουμε πάντα κατά το βοριά, για να μη χάσουμε το δρόμο μας.

– Θα σας οδηγήσω εγώ. Ξέρω να βρίσκω τα σημεία του ορίζοντα, περηφανεύτηκε ο Νικόλας.

– Για να δούμε πώς θα καταλάβεις χωρίς πυξίδα κατά πού πέφτει ο βοριάς, τον πείραξε η Κασσάνδρα.

– Μου έδειξε ο Στέφανος. Βλέπεις τη φλούδα της λεύκας; Η πλευρά της που βλέπει κατά το βοριά είναι πάντοτε σκληρή, άγρια και σκασμένη, ενώ ο υπόλοιπος κορμός είναι πιο λείος.

Η Κασσάνδρα κοίταξε εμένα με δυσπιστία.

– Έτσι είναι. Έχει δίκιο ο Νικόλας. Αλλά, καλού κακού, ας βάλουμε και

κανένα σημάδι, για να βρούμε εύκολα το δρόμο της επιστροφής, χωρίς να χρειαστεί να παίξουμε τους Ινδιάνους, χαμογέλασα.

Με τα μαχαίρια μας χαράζαμε στη φλούδα των δέντρων ένα βέλος με την άκρη του να δείχνει το σημείο απ' όπου ήρθαμε.

Τα δέντρα από πάνω μας βογκούσαν, καθώς τα τάραζε ο άνεμος· οι κορφές τους έγερναν και χτύπαγαν τα κλαριά τους. Ο αγέρας σφύριζε στ' αυτιά μας, χτυπούσε τα πρόσωπά μας με δύναμη και μας έσπρωχνε προς τα πίσω. Προχωρούσαμε με δυσκολία. Μόλις όμως κατεβήκαμε κατά την κοιλάδα, ο αγέρας κόπασε λίγο, η φύση ημέρεψε.

Λίτσα Ψαραύτη,
Ανάσες και ψίθυροι του δάσους,
εκδ. Πατάκη, 2002

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Τι διαφορετικό είχε η εκδρομή των τεσσάρων παιδιών από τις συνηθισμένες εκδρομές τους;
- 2** Τι καινούριο είχε μάθει ο Νικόλας και πώς θέλησε να χρησιμοποιήσει αυτή τη γνώση του;
- 3** Έχετε επιχειρήσει και εσείς μια παρόμοια εξόρμηση με τους φίλους σας;

Κείμενο 2 [Η μουσική γλώσσα του Ομήρου]

Θ. Βαν Θούλντεν, Ο Οδυσσέας αποκαλύπτεται στο Λαέρτη, χαρακτηριστικό, Μουσείο Καλών Τεχνών, Σαν Φρανσίσκο (Ομήρου Οδύσσεια, ΟΕΔΒ, 2001)

Την επομένη, στις 12 Ιουλίου [1868], σηκώθηκα ως συνήθως στις 5 π.μ., για να πάμε, με τον οδηγό μου, να δούμε από κοντά τον παλιό δρόμο, του οποίου τα ίχνη είχα ανακαλύψει την προηγούμενη, και να επισκεφτούμε τη βόρεια πλευρά του νησιού. [...] Δεν μπορούσα να

φτάσω εκεί πέρα με άλογο. Όμως, καθώς είχα ανακαλύψει ότι ο παλιός δρόμος, που περνούσε από το χωριό Άγιος Ιωάννης, οδηγεί στην παραλία μέσα απ' τ' αμπέλια που λέγονται, παραδοσιακά, «Αγρός Λαέρτου», έστειλα τον οδηγό μου με το άλογο κι εγώ πήγα μ' έναν άλλο οδηγό απ' τον παλιό δρόμο στα χωράφια του πατέρα του Οδυσσέα. [...]

Έφτασα λοιπόν στα χωράφια του Λαέρτη και κάθισα να ξεκουραστώ και να διαβάσω τη ραψωδία ω της *Οδύσσειας*. Ο ερχομός ενός ξένου είναι γεγονός ακόμα και στην πρωτεύουσα της Ιθάκης. Πόσο μάλλον στην ύπαιθρο! Μόλις κάθισα, οι χωρικοί μαζεύτηκαν γύρω μου κι άρχισαν να με βομβαρδίζουν με ερωτήσεις. Σκέφτηκα πως το καλύτερο που είχα να κάνω ήταν να

διαβάσω μεγαλόφωνα τους στίχους 205 ως 412 της ραψωδίας ω και να τους μεταφράζω λέξη προς λέξη στη γλώσσα τους. Η ανάγνωση τους συγκίνησε πολύ κι άκουγαν με προσοχή τη μουσική γλώσσα του Ομήρου, τη γλώσσα των ένδοξων προγόνων τους, που έζησαν πριν από τρεις χιλιάδες χρόνια. Προχωρούσαμε στα χωράφια κι εγώ τους διάβαζα για τα τρομερά βάσανα που είχε περάσει ο βασιλιάς Λαέρτης σε κάθε σημείο της περιοχής εκείνης, καθώς και για τη μεγάλη του χαρά όταν ξαναβρήκε, έπειτα από είκοσι χρόνια χωρισμού, τον αγαπημένο του γιο, τον Οδυσσέα, που τον είχε για νεκρό. Τα μάτια όλων είχαν δακρύσει, κι όταν τελείωσα την ανάγνωση, άντρες, γυναίκες και παιδιά με πλησίασαν, με αγκάλιασαν και μου είπαν:

«Μας έδωσες μεγάλη χαρά, σ' ευχαριστούμε χίλιες φορές». Με συνόδεψαν θριαμβευτικά μέχρι την πόλη, όπου ήθελαν να με φιλοξενήσουν με κάθε γενναιοδωρία και χωρίς κανείς να ενοχληθεί στο ελάχιστο. Δε μ' άφησαν να φύγω πριν να υποσχεθώ πως θα ξαναεπισκεφτώ το χωριό τους.

Ερρίκος Σλήμαν, «Ιθάκη, Πελοπόννησος και Τροία», Λιψία 1869 στο Ρίτσαρντ Στόουνμαν (επιμ.), *Φιλολογικές διαδρομές στην Ελλάδα*, μτφρ. Σώτη Τριανταφύλλου, εκδ. Πατάκη, 1998

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Τι έκανε ο Ερρίκος Σλήμαν, όταν οι χωρικοί μαζεύτηκαν γύρω του στα «χωράφια του Λαέρτη», και ποια εντύπωση τους προκάλεσε;

- Ποια αντίληψη του αρχαιολόγου δείχνει αυτή η πράξη;

2 Διαβάστε τους στίχους 205-412 της ραψωδίας ω της *Οδύσσειας* και σκεφτείτε γιατί ο Σλήμαν επέλεξε να διαβάσει τους συγκεκριμένους στίχους.

Κείμενο 3 [Ελλάδα είναι οι άνθρωποι]

Οι Έλληνες έχουν μια χαρακτηριστική λέξη που περιγράφει θαυμάσια τη διάθεσή τους απέναντι στους ξένους: φιλοξενία. Η φιλοξενία είναι μια αρετή των Ελλήνων από τότε που εμφανίστηκαν

<http://members.tripod/petrokali/war.htm>

στην ιστορία. Ήδη στα ομηρικά έπη περιγράφονται σκηνές πολύ εγκάρδιας φιλοξενίας, όπου ο ξένος επισκέπτης αντιμετωπίζεται ως ιερό πρόσωπο. Οι θεοί των αρχαίων Ελλήνων – και ειδικά ο Δίας – πολύ συχνά έπαιρναν ανθρώπινη μορφή και εμφανίζονταν ως ξένοι στα σπίτια των ανθρώπων, για να τους βοηθήσουν σε διάφορα σημαντικά ζητήματα αλλά και για προσωπικές τους υποθέσεις (κυρίως ερωτικές). Οι αρχαίοι Έλληνες λοιπόν, κάθε φορά που ένας ξένος χτυπούσε την πόρτα τους, τον υποδέχονταν με τιμές και τον αντιμετώπιζαν ως ιερό πρόσωπο, έχοντας πάντα στο νου τους ότι μπορεί να είναι κάποιος θεός. Του έβαζαν να φάει, του γέμιζαν το ποτήρι με εκλεκτό κρασί, του έστρωναν να κοιμηθεί, και μόνο όταν είχε χορτάσει και είχε

ξεκουραστεί έπαιρναν το θάρρος να τον ρωτήσουν ποιος είναι και από πού έρχεται.

Οι σημερινοί Έλληνες είναι αρκετά διαφορετικοί. Πολλοί από αυτούς που ζουν και εργάζονται στις τουριστικές περιοχές, αν και περηφανεύονται για την καταγωγή τους, αγνοούν παντελώς το νόημα της λέξης φιλοξενία. Για να μην αναφέρουμε ότι οι περισσότεροι δεν είναι καν Έλληνες. Ξανθές τουρίστριες που βρήκαν τον τρόπο για δωρεάν ή και κερδοφόρες διακοπές σας σερβίρουν μη ελληνικά ποτά ενώ εσείς απολαμβάνετε ξένη μουσική παρέα με δεκάδες άλλους ξένους. Ξένοι σερβιτόροι σας δίνουν ξενόγλωσσα μενού για να παραγγείλετε ξένες σπεσιαλιτέ. Ξένες ρεσεψιονίστ σας εξυπηρετούν

μιλώντας τη δική τους γλώσσα, για να έχετε μια αξέχαστη διαμονή σε ένα περιβάλλον που δεν έχει καμία σχέση με την πατρίδα μας. Και ίσως κάποια αφίσα στον τοίχο του δωματίου σας, με κάποια ερημική ακρογιαλιά από αυτές που δεν ξέρει κανείς να σας πει πού ακριβώς είναι, να σας θυμίζει με ένα τεράστιο GREECE τη χώρα στην οποία κάνετε διακοπές.

Η Ελλάδα δεν είναι μόνο ήλιος και θάλασσα και τα υπέροχα τοπία που βλέπετε στις καρτ ποστάλ. Η Ελλάδα είναι και οι άνθρωποι που ζουν εδώ. Και αξίζει να αναζητήσετε στα ταξίδια σας και τα δύο, ίσως περισσότερο τους ανθρώπους της. Αλλά αν είναι μία φορά δύσκολο να ανακαλύψετε αμόλυντα και αυθεντικά τοπία, είναι δύο φορές δύσκολο να ανακαλύψετε αυθεντικούς

Έλληνες. Αναζητήστε τους μακριά από τις τουριστικές περιοχές.

Στέφανος Ψημένος, *Ανεξερεύνητη Πελοπόννησος*, εκδ. ROAD, 2001

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Από πού φαίνεται στο κείμενο ότι η φιλοξενία ήταν μια αρετή των Ελλήνων στην αρχαιότητα;
- 2** Ποια πραγματικότητα θα συναντήσει κάποιος σήμερα αν επισκεφθεί μια τουριστική περιοχή;
- 3** Πού προτείνει ο συγγραφέας στους επισκέπτες της Ελλάδας να αναζητήσουν τους «αυθεντικούς Έλληνες» και γιατί νομίζετε ότι κάνει αυτή την πρόταση;

Κείμενο 4 [Προγραμματίζοντας ένα ταξίδι: Αστυπάλαια]

10 ακόμη λόγοι για να γευτείτε την εκλεπτυσμένη ομορφιά της Αστυπάλαιας

1. Για να δοκιμάσετε τις νιόπιες λιχουδιές στο καφενείο του Μαιζυγκι.
2. Για να αγοράσετε μοναδικά και σπάνια αντικείμενα από το παλαιοπωλείο του Βαϊκούση.
3. Για να θαυμάσετε τη θέα από το καμινιανάρι του Λι-Γιωργη μέσα στο κάστρο καθώς και τις υπέροχες βυζαντινές εικόνες.
4. Για να απολαύσετε το μπάνιο σας στο Μπλε Λιμανάκι που τα νερά είναι σε αποχρώσεις του σμαραγδιού.
5. Για να επισκεφτείτε τα γύρω ακατοίκητα νησιά, Τον Κουταρωμίτη και τις Κουκουριές.
6. Για να δείτε το σπήλαιο με τους σταλαχτίτες στις Βάτσες.
7. Για να δοκιμάσετε το γλυκό της Εύας. Κανιάνει σοκολάτα με παγωτό και το καλοκαίρι γίνεται ακόμη πιο γλυκό.
8. Για να δείτε τους παραδοσιακούς χορούς και τις ντόπιες φορεσιές. Ο τόπος είναι πλούσιος σε λαογραφία και εθίμα.
9. Για να ξεχολοπήτε το σουρούμπι στην Ακτή. Ζητήστε να καθίσετε στα ρίνα τραπέζια και δοκιμάστε τη γεμιστό κολοκύρι.
10. Για να μείνετε στα δωμάτια Kilindra. Η θέα κόβει την ανάσα, και ο ιδιοκτήτης Πάννης Λέλης έχει φροντίσει τα πάντα.

10 ακόμα λόγοι για να γευτείτε την εκλεπτυσμένη ομορφιά της Αστυπάλαιας

1. Για να δοκιμάσετε τις ντόπιες λιχουδιές στο καφενείο του Μουγγού.
2. Για να αγοράσετε μοναδικά και σπάνια αντικείμενα από το παλαιοπωλείο του Βαϊκούση
3. Για να θαυμάσετε τη θέα από το καμπαναριό του Αϊ-Γιώργη μέσα στο κάστρο καθώς και τις υπέροχες βυζαντινές εικόνες.
4. Για να απολαύσετε το μπάνιο σας στο Μπλε Λιμανάκι που τα νερά είναι σε αποχρώσεις του σμαραγδιού.
5. Για να επισκεφτείτε τα γύρω ακατοίκητα νησιά. Τον Κουτσομύτη και τις Κουνούπες.
6. Για να δείτε το σπήλαιο με τους σταλαχτίτες στις Βάτσες.
7. Για να δοκιμάσετε τα γλυκά της Εύας. Κανταΐφι σοκολάτα με

παγωτό και το καλοκαίρι γίνεται ακόμα πιο γλυκό.

8. Για να δείτε τους παραδοσιακούς χορούς και τις

9. ντόπιες φορεσιές. Ο τόπος είναι πλούσιος σε λαογραφία και έθιμα.

10. Για να ξεχαστείτε το σούρουπο στην Ακτή. Ζητήστε να καθίσετε στα *prive* τραπέζια και δοκιμάστε το γεμιστό καλαμάρι.

11. Για να μείνετε στα δωμάτια *Kilindra*. Η θέα κόβει την ανάσα και ο ιδιοκτήτης Γιάννης Λέμης έχει φροντίσει τα πάντα.

ΠΑΡΑΛΙΕΣ

– Το Μπλε Λιμανάκι

Προχωρήστε το χωματόδρομο εκεί που τελειώνει ο δρόμος της Μαλτεζάνας και, μόλις βρείτε μια ξύλινη πόρτα στο δεξί σας χέρι, αφήστε τα μεταφορικά σας μέσα και ξεκινήστε τον ποδαρόδρομο.

Ύστερα από πέντε λεπτά θα βρεθείτε σε ένα πράσινο όνειρο με νερά σμαραγδένια, πεντακάθαρα και μαγευτικά.

– Πλάκες

Στο δρόμο για τη Μαλτεζάνα, στη στάση για το λεωφορείο, εκεί που θα δείτε ένα ξύλινο παγκάκι, αφήστε το όχημα και ξεκινήστε την κατάβαση. Ό,τι θα δείτε από εκεί και πέρα ανήκει στη σφαίρα του ονείρου . Καταπράσινα νερά. Πλάκες ριγμένες ακατάστατα, θαρρείς, από το Θεό και μια μικρή αμμουδιά εισαγωγή στη μαγεία.

ΤΙ ΝΑ ΔΕΙΤΕ

**– Αρχαιολογικό Μουσείο,
τηλ.: 22420 61500**

Θαυμάστε τα αρχαία ευρήματα, έχουν πολύ μεγάλο ιστορικό ενδιαφέρον. Από όλους τους θαλασσινούς προορισμούς η Αστυπάλαια θεωρήθηκε ως μια αξιόλογη

εμπορική σκάλα συνδέοντας τη Δύση με την Ανατολή.

– Μονή Παναγίας της Πορταΐτισσας

Η εκκλησία της Πορταΐτισσας χτίστηκε το 1764 και, παρόλο που είναι παλιά, στους τοίχους δεν υπάρχει βυζαντινής τεχνοτροπίας αγιογράφηση. Προσέξτε το μαρμάρινο δάπεδο με το σκαλισμένο υπέροχο δικέφαλο. Η θέα από τη μονή είναι καταπληκτική.

–Το φεστιβάλ της Αστυπάλαιας

Τρίτη χρονιά που πραγματοποιείται σε συνεργασία με το Δήμο Αστυπάλαιας. Μη χάσετε και φέτος τη συναυλία έντεχνου λαϊκού τραγουδιού στις 21 Σεπτεμβρίου.

περ. *Voyager*, καλοκαίρι 2003

Ερωτήσεις κατανόησης

περ. «Γεωτρόπιο», εφημ.
ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

1 Εντοπίστε στο σχολικό χάρτη της Ελλάδας την Αστυπάλεια και πείτε ποια νησιά βρίσκονται κοντά της.

2 Τι είδους πληροφορίες δίνονται για το νησί; • Ποιες από αυτές σας παρακινούν να επισκεφτείτε το νησί;

B ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ

B1

Οι μορφές
του υποκειμένου

Ακούω και μιλώ

1. Ποια είναι τα υποκείμενα των ρημάτων που υπογραμμίζονται στις παρακάτω προτάσεις και σε ποια πτώση βρίσκονται;

α. Ο Μαρίνος, ο Νικόλας, η Δέσποινα και η Κασσάνδρα είχαν αποφασίσει να εξερευνήσουν το Φαράγγι του Διαβόλου. (κείμεν. 1)

β. Θα σας οδηγήσω εγώ. (κείμεν. 1)

γ. Πολλοί από αυτούς που ζουν και εργάζονται στις τουριστικές περιοχές αγνοούν παντελώς το νόημα της λέξης φιλοξενία. (κείμεν. 3)

δ. Ό,τι θα δείτε από εκεί και πέρα ανήκει στη σφαίρα του ονείρου. (κείμεν. 4)

• Ποια μορφή (ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία, πρόταση ή κάτι άλλο) έχουν τα υποκείμενα που βρήκατε;

2. Εντοπίστε τα υποκείμενα των ρημάτων που είναι γραμμένα με έντονους χαρακτήρες:

Και αξίζει να αναζητήσετε στα ταξίδια σας και τα δύο, ίσως περισσότερο τους ανθρώπους της. Αλλά αν

είναι μία φορά δύσκολο να ανακαλύψετε αμόλυντα και αυθεντικά τοπία, είναι δύο φορές δύσκολο να ανακαλύψετε αυθεντικούς Έλληνες.
(κείμ. 3)

3. Στο τελευταίο τμήμα του 2ου κειμένου: Τα μάτια όλων είχαν δακρύσει... παρατηρήστε αν σε όλα τα ρήματα υπάρχει υποκείμενο.

• Μπορείτε να βρείτε τα υποκείμενα που παραλείπονται; • Μπορείτε τώρα να πείτε γιατί παραλείπονται;

· Διαβάζω και γράφω

1. Υπογραμμίστε τα υποκείμενα των ρημάτων και σημειώστε δίπλα ποια μορφή έχουν:

α. Οι σημερινοί Έλληνες είναι αρκετά διαφορετικοί. (.....)
(κείμ. 3)

**β. Εγώ πήγα μ' έναν άλλο οδηγό απ' τον παλιό δρόμο. (.....)
(κείμεν. 2)**

γ. Ένας ξένος χτυπούσε την πόρτα τους. (.....) (κείμεν. 3)

**δ. Το καλύτερο ήταν (το) να διαβάσω μεγαλόφωνα τους στίχους 205 ως 412 της ραψωδίας ω.
(.....)(.....) (κείμεν. 2)**

2. Αντικαταστήστε τα υποκείμενα των προτάσεων της προηγούμενης άσκησης με άλλα, διαφορετικής μορφής από αυτή που έχουν:

α.είναι αρκετά διαφορετικοί. (κείμεν. 3)

**β.πήγα μ' έναν άλλο οδηγό απ' τον παλιό δρόμο.
(κείμεν. 2)**

γ. χτυπούσε την πόρτα τους. (κείμεν. 3)

δ. Το καλύτερο ήταν

..... (κείμεν. 2)

3. Εντοπίστε στο κείμενο 4 στις παραγράφους Μπλε Λιμανάκι και Μονή Παναγίας τα ρήματα χωρίς υποκείμενο. • Μπορείτε να συμπληρώσετε τα υποκείμενα που παραλείπονται;

4. Σχηματίστε καινούριες προτάσεις, αντικαθιστώντας τις προτάσεις-υποκείμενα που γράφονται με έντονους χαρακτήρες με άλλες δικές σας:

α. Είναι αλήθεια *ότι είχαν προσαρμοστεί τέλεια μέσα στο φυσικό περιβάλλον και στη ζωή του δάσους.* (κείμεν. 1)

β. Απαγορεύεται να έχετε ανοικτά τα κινητά σας στο θέατρο.

Μαθαίνω για το **ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ**

► Το υποκείμενο μπορεί να είναι ουσιαστικό, αντωνυμία ή οποιαδήποτε άλλη λέξη (επίθετο, μετοχή, άκλιτη λέξη κτλ.) ή πρόταση, με άρθρο ή χωρίς άρθρο.

► Το υποκείμενο παραλείπεται συχνά όταν είναι: α΄ ή β΄ πρόσωπο (και δε δίνεται έμφαση σε αυτό).

Στο γ΄ πρόσωπο συνήθως παραλείπεται:

- όταν εννοείται εύκολα από τα συμφραζόμενα,
- όταν είναι μια γενική έννοια (π.χ. *οι άνθρωποι*),
- όταν μόνο ένα υποκείμενο μπορεί να εννοηθεί (π.χ. *στις αρχές του 20ού αιώνα εφεύραν το τηλέφωνο, τον ασύρματο, τον κινηματογράφο, υποκείμενο: οι εφευρέτες*)

- όταν το ρήμα δείχνει κάποιο φυσικό φαινόμενο.
- ▶ Τα απρόσωπα ρήματα και οι απρόσωπες εκφράσεις έχουν ως υποκείμενο μια ολόκληρη πρόταση (με το ότι ή με το να).

B2

Συμφωνία υποκειμένου – ρήματος

Ακούω και μιλώ

Στο παρακάτω απόσπασμα έχει αλλάξει το υποκείμενο των ρημάτων της β΄ παραγράφου του κειμένου 1 (ήταν τα *παιδιά* και έχει γίνει *εγώ*). Συγκρίνετε τα δύο κείμενα και πείτε ποιες αλλαγές έγιναν στα ρήματα.

Δε θέλησα να πάρω τίποτα μαζί μου, ούτε φαγητό ούτε νερό. Θα έψαχνα να βρω *μόνος (-η)* την

τροφή μου μέσα στο δάσος, όπως έκαναν οι πρωτόγονοι άνθρωποι για χιλιάδες χρόνια.

Κείμενο 5 Τοματοκεφτέδες (Κυκλάδες)

ΥΛΙΚΑ

500 γραμμάρια ώριμες τομάτες
2 μεγάλα κρεμμύδια ψιλοκομμένα
2 κλωνάρια δυόσμο ψιλοκομμένα
αλάτι, πιπέρι, κανέλα
αλεύρι
λάδι για τηγάνισμα

περ. *Μενού & άλλα*, τεύχ. 44,
Μάρτιος-Απρίλιος 2002

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Καθαρίζουμε και ψιλοκόβουμε τις τομάτες. Προσθέτουμε αλάτι, πιπέρι, δυόσμο, τα κρεμμύδια και την κανέλα και τα ζυμώνουμε όλα μαζί σε μια μεγάλη κούπα. Προσθέτουμε όσο αλεύρι χρειάζεται για να γίνει ένας πολτός πολύ μαλακός.

Βάζουμε λάδι να κάψει στο τηγάνι και παίρνουμε μια κουταλιά από το μείγμα μας και το ρίχνουμε στο τηγάνι. Όταν οι κεφτέδες ψηθούν από τη μια μεριά, τους γυρνάμε κι από την άλλη. Κατά προτίμηση, σερβίρονται ζεστοί. Στο μείγμα μπορούμε να προσθέσουμε και λίγο τριμμένο τυρί φέτα για να γίνουν ακόμα πιο εύγευστοι.

**[http:// www.mfa.gr
/greece/living/cuisine/](http://www.mfa.gr/greece/living/cuisine/)**

Διαβάζω και γράφω

1. Έφτασα λοιπόν στα χωράφια του Λαέρτη και κάθισα να ξεκουραστώ και να διαβάσω τη ραψωδία ω της Οδύσσειας. (κείμ. 2)

• **Ξαναγράψτε αυτό το απόσπασμα ξεκινώντας έτσι:**

Ο Ερρίκος Σλήμαν

.....

.....

.....

Ο Ερρίκος Σλήμαν και ο συνοδός του.....

.....

.....

.....

2. Χωριστείτε σε ομάδες και κάθε ομάδα να ξαναγράψει τη συνταγή (κείμ. 5) ξεκινώντας με έναν από τους παρακάτω τρόπους:

Εγώ...

Εσύ...

Εσύ και η μητέρα σου...

Οι μαγείρισσες...

- Έπειτα συγκρίνετε τα κείμενά σας και παρατηρήστε πώς συμφωνεί κάθε φορά το ρήμα με το υποκείμενό του.

Μαθαίνω ότι:

► Το ρήμα συμφωνεί με το υποκείμενό του σε πρόσωπο και αριθμό.

► Όταν υπάρχουν περισσότερα από ένα υποκείμενα, το ρήμα μπαίνει σε πληθυντικό αριθμό και στο επικρατέστερο πρόσωπο (το α' είναι επικρατέστερο του β' και το β' του γ').

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΕ ΑΧΩΡΙΣΤΑ ΜΟΡΙΑ

Οι πρώτες μου γνώσεις για τα **αχώριστα μόρια**

► Ορισμένες λέξεις που δε στέκονται μόνες τους στο λόγο, αλλά χρησιμοποιούνται για την παραγωγή λέξεων, ονομάζονται **αχώριστα μόρια**.

Ακούω και μιλώ

1. Μπορείτε να εντοπίσετε τα αχώριστα μόρια-προθήματα και τις λέξεις από τις οποίες σχηματίζονται οι παρακάτω λέξεις; • Χωρίστε τις λέξεις στα δύο μέρη από τα οποία έχουν σχηματιστεί.

ανακαλύψει, ξεκουραστώ (κείμεν. 2)

αναζητήσετε, υποδέχονταν (κείμεν. 3)

ακατοίκητα (κείμεν. 4) επιστροφής (κείμεν. 1)

2. Συγκρίνετε τις παραπάνω λέξεις με τις λέξεις που αποτελούν τα δεύτερα μέρη τους. • Πώς αλλάζει η σημασία όταν προστεθεί το αχώριστο μόριο;

Μαθαίνω για τα **αχώριστα μόρια**

Τα αχώριστα μόρια

Τα κυριότερα Λόγια

αρχι-, αμφι-, δια-,
δι-, διχο-, δυσ-,
εισ-, εκ-, εξ-, εκ-,
εξ-, εν-, εμ-, εγ-,
ερ-, ελ-, επι-, επ-,
εφ-, ημι-, περι-,
συν-, υπο-

Λαϊκά

α-,
αν-,
ανα-,
ξε-

Τα κυριότερα Λόγια

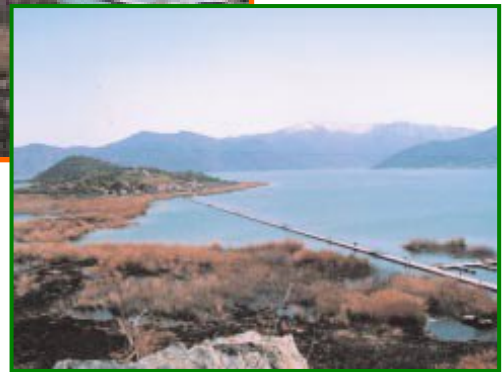
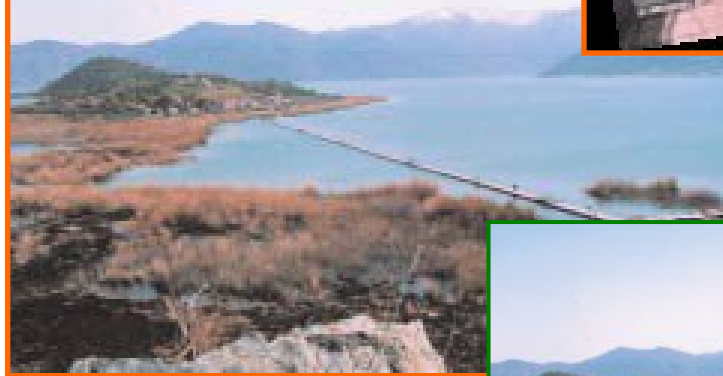
έκφραση
αμφίβιο
διέξοδος
εισάγω
αρχιστράτηγος
ενήλικος
διαγώνιος
διχοτόμος
επιγραφή
δυστυχία
εμπνέω
επιστρέφω
εφαρμόζω
ημίχρονο
συνένοχος
υποδιευθυντής
αναβάλλω

Λαϊκά

άκακος
αναιμία
αναβροχιά
ξεκουφαίνω

Κείμενο 6 Άγιος Αχίλλειος

Φωτ/φίες: Αναστασία Μπάρδα

**Πρόκειται για ένα γοητευτικό νη-
σάκι στην περιοχή των Πρεσπών.
Η πεζογέφυρα που κατασκευάστη-
κε καθιστά την στο
νησί έναν ευχάριστο περίπατο.
Πριν από την πεζογέφυρα αφήστε
το αυτοκίνητο σας, προσέχοντας να**

μη την ηρεμία του
.....και πάντοτε σκεπτό-
μενοι ότι κάπου εκεί γύρω μπορεί
να ζευγαρώνουν κάποια σπάνια
είδη πουλιών. Μπορείτε να εφοδια-
στείτε με νερό και ίσως κάποιο
ελαφρύ γεύμα. Οι τοποθεσίες που
θα δείτεγια ένα πικ
νικ στα γρασίδια με καταπληκτική
θέα. Σπουδαιότερο είναι να μην
ξεχάσετε τη φωτογραφική σας
μηχανή!

Καθώς προχωράτε στην πεζογέ-
φυρα παρατηρήστε τους καλαμιώ-
νες και, καθώς πλησιάζετε, το
νοσοκομείο πουλιών. Στην είσοδο
του νησιού υπάρχει
χάρτης για το πού μπορείτε να
πάτε. Ακολουθήστε το μονοπάτι με
τις άσπρες πέτρες. Οι λόφοι πράσι-
νου καλύπτουν τη μια μεριά του
λόφου, ενώ από την άλλη

..... τα χαλάσματα της Βασιλικής του Αγίου Αχιλλείου.

<http://goutas.gr/prespes>

Διαβάζω και γράφω

1. Συμπληρώστε τα κενά του κειμένου 6 με τις ακόλουθες λέξεις: διαταράξετε, εμπνέουν, πρόσβαση, επεξηγηματικός, ξεπροβάλλουν, περιβάλλοντος

2. δυσανάλογος, δυσάρεστος, διαγώνιος, διαβλέπω, αρχιληστής, αμφιταλαντεύομαι, επίγειος, ενήλικος, ημίθεος, υποκατάστημα:

- Ψάξτε στο λεξικό τις σημασίες των λέξεων αυτών.
- Χρησιμοποιήστε τρεις από αυτές τις λέξεις για να σχηματίσετε προτάσεις.

- Προσπαθήστε να βρείτε τις σημασίες των αχώριστων μορίων.

3. Χωριστείτε σε ομάδες. Η κάθε ομάδα:

- θα αναλάβει ένα αχώριστο μόριο, από τον πίνακα,
- θα ψάξει τις σημασίες του στο ηλεκτρονικό *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής* (Τριανταφυλλίδης online, <http://www.komvos.edu.gr/Dictionaries/dictionline/DictOnLineTri.htm>) ή στο σχολικό λεξικό,
- θα τις καταγράψει και θα ψάξει να βρει (από βιβλία του σχολείου) λέξεις με το ίδιο μόριο που να αντιστοιχούν σε ορισμένες σημασίες του.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου

θυμάμαι για την **παράγραφο**

► Στο βιβλίο της Α΄ τάξης μάθαμε τι είναι η παράγραφος, ποια είναι τα βασικά (δομικά) της μέρη (θεματική πρόταση, λεπτομέρειες, κατακλείδα) και με ποιους τρόπους συνδέουμε τις προτάσεις στο εσωτερικό μιας παραγράφου. Ενώ τα γνωρίζουμε όλα αυτά, διαπιστώνουμε ότι αρκετές φορές οι παράγραφοι στα κείμενά μας είναι πολύ σύντομες, παρότι το υλικό που έχουμε να αξιοποιήσουμε είναι αρκετό. Το πρόβλημα αυτό οφείλεται κυρίως στον τρόπο με τον οποίο

αναπτύσσουμε/παρουσιάζουμε τις λεπτομέρειες της παραγράφου.

Ακούω και μιλώ

1. Στο κείμενο 3 προσέξτε πώς προαναγγέλλεται στην αρχή της πρώτης παραγράφου ο τρόπος ανάπτυξης της παραγράφου.
2. Στη συνέχεια υπογραμμίστε τα (ιστορικά) στοιχεία-παραδείγματα που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας για να αναπτύξει την αρχική θέση του (στη θεματική πρόταση).
3. Η επόμενη παράγραφος συνεχίζει με το ίδιο περιεχόμενο ή παρουσιάζει κάτι διαφορετικό; • Τι είδους στοιχεία-παραδείγματα χρησιμοποιούνται εδώ; • Από την Ιστορία ή από τη σημερινή ζωή;

Διαβάζω και γράφω

1. Διαμορφώστε ένα απλό διάγραμμα των δύο πρώτων παραγράφων του κειμένου 3 στο οποίο να φαίνεται το υλικό με το οποίο αναπτύσσονται οι λεπτομέρειες.

Α΄ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ **θεματική πρόταση:**

Λεπτομέρειες → (από τον πολιτισμό – Όμηρος)
→ (από το χώρο των θεών)
→ (από το χώρο των ανθρώπων)

Β΄ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

Θεματική πρόταση:

- Λεπτομέρειες** → (παραδείγματα
– τύποι
ανθρώπων 1)
- (παραδείγματα
– τύποι
ανθρώπων 2)
- (παραδείγματα
– τύποι
ανθρώπων 3)
- παράδειγμα
-γεγονός

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Ένας πρώτος βασικός τρόπος ανάπτυξης των λεπτομερειών μιας παραγράφου είναι η παρουσίαση στοιχείων-παραδειγμάτων από την Ιστορία ή και από τη σύγχρονη κοινωνική-καθημερινή μας ζωή.

2. Προσπαθήστε τώρα στις επόμενες θεματικές προτάσεις να αναπτύξετε τις λεπτομέρειες με τη χρήση συγκεκριμένων παραδειγμάτων είτε από την ιστορία του τόπου σας (1η παράγραφος) είτε από ένα ταξίδι-εκδρομή με το σχολείο σας (2η παράγραφος).

1η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

Θεματική πρόταση: Η περιοχή μας (η πόλη μας) ήταν κέντρο πολιτισμού και δημιουργίας στο παρελθόν.

Λεπτομέρειες

.....

.....

.....

.....

.....

Κατακλείδα (αν χρειάζεται):

.....
.....

2η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

Θεματική πρόταση: Πολλά ευχάριστα γεγονότα συνέβησαν στην πρόσφατη εκδρομή του σχολείου μας.

Λεπτομέρειες

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Κατακλείδα (αν χρειάζεται):.....

.....
.....

Άλλοι τρόποι ανάπτυξης παραγράφου

Δ2α Σύγκριση-Αντίθεση

Κείμενο 7 [Αστερίξ]

Αστερίξ, ο ήρωας αυτών των περιπετειών. Μικρόσωμος πολεμιστής αλλά παμπόνηρος και με κοφτερό μυαλό, του εμπιστεύονται χωρίς αμφιβολίες όλες τις επικίνδυνες αποστολές, για τις οποίες συνήθως καταστρώνει και το σχέδιο δράσης. Ο Αστερίξ αντλεί την υπεράνθρωπη δύναμή του από το μαγικό ζυμό του Δρυΐδη Πανοραμίξ.

Οβελίξ, ο αχώριστος φίλος του Αστερίξ. Μεγάλων σωματικών

διαστάσεων, προμηθευτής
μενίρ σε ολόκληρη την επι-
κράτεια και μεγάλος εραστής
του ψητού αγριογούρουνου!

Είναι πάντοτε έτοιμος να
ακολουθήσει τον Αστερίξ σε μια νέα
περιπέτεια και ας μην καταλαβαίνει
πάντοτε τι ακριβώς συμβαίνει,
αρκεί να υπάρχουν αγριογούρουνα
και τρανοί καυγάδες! Η δύναμή του
είναι ατελείωτη, επειδή είχε
βουτήξει στη μαρμίτα με το μαγικό
ζωμό, όταν ήταν μικρός.

R.Gosciny –A.Uderzo
Αστερίξ ο Γαλάτης, μτφρ.
Ι. Μαραντέι, εκδ. ΜΑΜΟΥΘΚΟΜΙΞ,
1994 (διασκευή)

Δ2β Διαίρεση

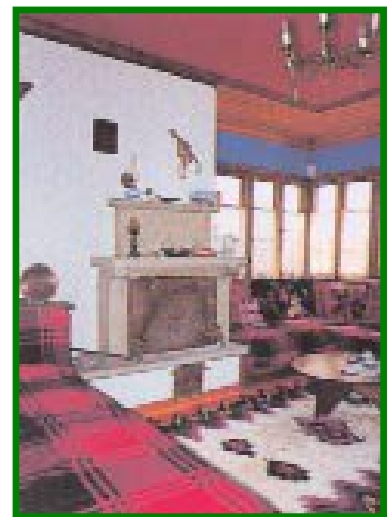
Κείμενο 8 [Δωμάτια Εποχής στα Γιάννενα]

Τα τελευταία όμως χρόνια παρατηρείται μια ακόμα πιο ενδιαφέρουσα τάση, καθώς ανοίγουν μικρά ξενοδοχεία σε ιστορικά κτίρια, είτε μέσα στο Κάστρο είτε έξω από αυτό, πάντα όμως στα όρια της παλιάς πόλης. Ο πρώτος ξενώνας που λειτούργησε μέσα στο Κάστρο αποτελεί και σήμερα μια από τις πιο αξιοπρόσεκτες επιλογές διαμονής. Στεγάζεται σε ένα απλό γιαννιώτικο σπίτι των αρχών του 20ού αιώνα και τα δωμάτιά του, αν και λιτά, έχουν ατμόσφαιρα. Η δεύτερη επιλογή, αν θέλετε να μείνετε εντός του Κάστρου, βρίσκεται σε έναν από τους πιο κεντρικούς δρόμους

του παραδοσιακού οικισμού, στην Ανδρόνικου Παλαιολόγου, και στεγάζεται σε ένα πέτρινο εβραϊκό σπίτι. Τρίτη επιλογή: λίγο έξω από το κάστρο, δίπλα στη μητρόπολη, υπάρχει ένα παλιό κτίριο του 18ου αιώνα, το οποίο ανακαινίστηκε και μετατράπηκε σε ένα μικρό ξενώνα 9 δωματίων.

περ. Αθηνόραμα, 2004

Ενημερωτικό φυλλάδιο της Νομαρχιακής Επιτροπής Τουρισμού Ιωαννίνων με τη συνεργασία του ΕΟΤ και του Δήμου Ιωαννίνων

Δ2γ Αιτιολόγηση

Κείμενο 9 [Γιατί κάνουμε ράφτινγκ]

<http://67.18.47.148/com/index/sport-fun/text/potamia/kayak/kayak.asp>.

Το ράφτινγκ είναι ο ιδανικός τρόπος για να πλησιάσουμε την ομορφιά της φύσης. Περισσότερο κι από την έκκριση αδρεναλίνης, απ' το πνεύμα ομαδικότητας, το ράφτινγκ

μάς προσφέρει πρόσβαση σε υδάτινα τοπία που δεν μπορείς να τα γνωρίσεις με κανέναν άλλο τρόπο. Επιπλέον το ράφτινγκ είναι μια ήπια δραστηριότητα, που μπορούν να τη γευτούν παιδιά και μεγάλοι. Αρκεί να βρίσκονται σε καλή φυσική κατάσταση, να ξέρουν κολύμπι και φυσικά να σέβονται τη δύναμη του νερού και να ακολουθούν πιστά τις οδηγίες του συνοδού.

περ. Αθηνόραμα, 2004

Δ2δ Ορισμός

Κείμενο 10 [«Πολιτισμός»]

Με τον όρο «Πολιτισμός» οι κοινωνικοί επιστήμονες δεν εννοούν μόνο τις τέχνες και τα πνευματικά δημιουργήματα των ανθρώπων.

Ο πολιτισμός περιλαμβάνει επιπλέον κοινούς κώδικες επικοινωνίας (π.χ. τη γλώσσα), αξίες (π.χ. δημοκρατία, ελευθερία κτλ.), πεποιθήσεις (τα πιστεύω των μελών για τον κόσμο γύρω τους), κανόνες συμπεριφοράς (π.χ. ήθη και έθιμα), καθώς και τους κοινωνικούς θεσμούς και τις κοινωνικές δομές.

*Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή
Γ΄ Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 2003*

Δ2ε Συνδυασμός τρόπων ανάπτυξης

Κείμενο 11 [Οι παλιές
αθηναϊκές αποκριές]

Κι εδώ είχε συμβεί ό,τι συμβαίνει παντού με τους Νεοέλληνες. Όλος ο κόσμος, που είχε συρρεύσει στου Ψυρρή ή στην Πλάκα, είχε πάει να

δει να γλεντάν – κι όχι για να γλεντήσει ο ίδιος. Στους λασπωμένους και σκοτεινούς δρομίσκους περιφερόταν ένα πλήθος όλων των κοινωνικών τάξεων κι όλων των αθηναϊκών συνοικιών, που όπως ο γερο-Δήμος του τραγουδιού, ζητούσε τη χαρά «πότ' εδώ, πότ' εκεί» – χωρίς να τη βρίσκει, φυσικά, αφού όλοι είχαν εκστρατεύσει με το ίδιο πρόγραμμα. Έβλεπε κανένας ομίλους κυρίων και κυριών του καλού κόσμου να σταματάν έξω από κάθε ταβέρνα και να κοιτάζουν περίεργα – όπως κάνουν οι επισκέπτες των ζωολογικών κήπων μπρος από τα κάγκελα των θηρίων. Κοίταζαν – και προχωρούσαν πάρα πέρα για να επαναλάβουν το ίδιο...

Κώστας Ουράνης, *Ταξίδια: Ελλάδα*,
εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας,
1998

Ακούω και μιλώ

- 1. Εντοπίστε τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ Αστερίξ και Οβελίξ (κείμεν. 7).**
- 2. Ο συντάκτης του κειμένου 8 μας προτείνει ορισμένα ξενοδοχεία στα Γιάννενα. Με ποιο τρόπο αναλύει τις λεπτομέρειες της παραγράφου;**
- 3. Με βάση τα στοιχεία του κειμένου 9 προσπαθήστε να πείσετε ένα φίλο ή τους συμμαθητές σας ότι είναι καλό να γνωρίσουν το ράφτινγκ.**
- 4. Ο συντάκτης του κειμένου 10 επιχειρώντας να ορίσει τον όρο «πολιτισμός» προσπαθεί να επεκτείνει τον όρο αυτό και σε άλλους τομείς. Ποιοι είναι αυτοί;**

Διαβάζω και γράφω

1. Γράψτε μία παράγραφο με θεματική πρόταση τη σύγκριση των δύο προσώπων (Αστερίξ-Οβελίξ). • Στη συνέχεια αναπτύξτε τις λεπτομέρειες καταγράφοντας πρώτα τις ομοιότητες και μετά αντιπαραθέστε μία μία τις διαφορές. • Μπορείτε να κάνετε την ίδια άσκηση συγκρίνοντας δύο ιστορικά πρόσωπα.

2. Προσπαθήστε να αναπτύξετε μία παράγραφο για τα αξιοθέατα του τόπου σας που αξίζει να επισκεφτεί κάποιος διαιρώντας τα αξιοθέατα αυτά σε κατηγορίες (π.χ. ιστορικά κ.ά.).

3. Σε μία παράγραφο 8-10 γραμμών επιχειρήστε να δικαιολογήσετε σε μια φιλική σας παρέα γιατί θα επιλέγατε ένα συγκεκριμένο άθλημα ή

χόμπι (π.χ. ποδόσφαιρο, ορειβασία, κολύμβηση κτλ.).

Μαθαίνω ότι:

- Οι λεπτομέρειες μιας παραγράφου είναι δυνατόν να αναλυθούν με διάφορους τρόπους, όπως: α) συγκρίνοντας δύο όμοιες ή διαφορετικές συνήθως καταστάσεις, έννοιες, πρόσωπα κτλ., β) χρησιμοποιώντας επιχειρήματα και άλλες αποδείξεις για να αιτιολογήσουμε μια θέση-άποψη, γ) διαιρώντας μια έννοια σε μικρότερα μέρη για να την παρουσιάσουμε καλύτερα, δ) προσπαθώντας να ορίσουμε/ παρουσιάσουμε το περιεχόμενο μιας έννοιας τονίζοντας τη βασική της διαφορά από άλλες ομοειδείς. Βέβαια, στις περισσότερες παραγράφους που γράφουμε

ή συναντάμε σε διάφορα κείμενα χρησιμοποιούνται περισσότεροι από ένας τρόποι ανάπτυξης, οπότε μιλάμε για συνδυασμό τρόπων-μεθόδων ανάπτυξης μιας παραγράφου (κείμεν. 11).

Ε ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. Στο δρόμο για τη Μαλτεζάνα, στη στάση για το λεωφορείο, εκεί... ξεκινήστε την κατάβαση (κείμεν. 4). Όπως είναι γνωστό, με λεωφορείο, αυτοκίνητο ή τρένο γίνονται

χερσαία ταξίδια, με πλοίο θαλάσσια και με αεροπλάνο αεροπορικά. Ομαδοποιήστε ανάλογα με τη φύση του ταξιδιού τις παρακάτω λέξεις, χωρίζοντάς τις σε τρεις κατηγορίες (κάποιες δεν αναφέρονται μόνο σε μία κατηγορία): οδικά ταξίδια – θαλάσσια ταξίδια – αεροπορικά ταξίδια.

αποπλέω, εκτροχιάζομαι, μηχανοδηγός, απογειώνομαι, αερολιμένας, προσθαλασσώνομαι, αγκυροβολώ, οδικό δίκτυο, προσγείωση, αμαξοστοιχία, σταθμάρχης, πιλότος, πλήρωμα, ιπτάμενο δελφίνι, οδικώς, αεροπορικώς, ατμοπλοϊκώς, αναχώρηση, επιστροφή, άγωνα γραμμή, αεροσυνοδός, αποβάθρα, τουρίστας, κυβερνήτης, πύργος ελέγχου, καμαρότος, θαλαμηγός, αεροναυπηγός, πλοιοκτήτης,

υποπλοίαρχος, συνοδός εδάφους,
πλοηγώ, αεροδιάδρομος,
πλοίαρχος, κλινάμαξα, προκυμαία,
βαγόνι.

χερσαία ταξίδια

θαλάσσια ταξίδια

αεροπορικά ταξίδια

2. Εντοπίστε στο κείμενο 1 λέξεις παράγωγες με αχώριστα μόρια και χωρίστε τες στα δύο μέρη τους.

3. Στο κείμενο 3 θίγεται το πρόβλημα της μίμησης των ξένων στις τουριστικές περιοχές. Στα κείμενα 3, 4 και 9 εντοπίστε ξένες λέξεις (ακόμα κι όταν είναι γραμμένες με ελληνικά στοιχεία) που αναφέρονται στον τουρισμό και συγκεντρώστε τες σε έναν πίνακα. • Μπορείτε να συμπληρώσετε τον πίνακα και με άλλες λέξεις που θα προτείνετε εσείς στην τάξη.

Ξένες λέξεις

.....

.....

.....

.....

4. Από τα κείμενα 1 και 4 βρείτε ουσιαστικά και επίθετα που έχουν σχέση με τα ταξίδια και τη φύση.

- Μπορείτε να βρείτε για μερικά από αυτά κι άλλες λέξεις στο σχολικό λεξικό που να ανήκουν στην ίδια ετυμολογική οικογένεια;

Ουσιαστικά:.....

.....

.....

Επίθετα:

.....

.....

Οικογένειες λέξεων:.....

.....

.....

.....

Ακούω και μιλώ

- 1. Περιγράψτε στην τάξη ή στους συμμαθητές σας/φίλους σας έναν τόπο (πόλη, περιοχή) της Ελλάδας που έχετε επισκεφτεί. • Δώστε έμφαση σ' εκείνα τα στοιχεία του τόπου που σας εντυπωσίασαν και σ' εκείνα που σας απογοήτευσαν (τεχνική της αντίθεσης).**
- 2. Ένας επισκέπτης-φιλοξενούμενος έρχεται στο σπίτι σας ή στην πόλη σας. Σας ζητά να του παρουσιάσετε με απλό και σαφή τρόπο τα πιο ενδιαφέροντα σημεία της περιοχής σας για να τα επισκεφτεί στο λίγο χρόνο που διαθέτει (τεχνική της αιτιολόγησης).**

3. Διαβάστε από το βιβλίο της Οδύσσειας στη ραψωδία ν τους στίχους 265-279 και 391-398 και συγκρίνετέ τους με μια σύγχρονη περιγραφή της Ελλάδας που θα βρείτε σε διάφορες πηγές, όπως σε μια εγκυκλοπαίδεια ή σ' ένα σύγχρονο ταξιδιωτικό οδηγό ή σύγχρονο λογοτεχνικό κείμενο.

Διαβάζω και γράφω

1. Χωριστείτε σε δύο ομάδες. Κάθε μέλος της πρώτης να γράψει μία παράγραφο με την τεχνική της σύγκρισης-αντίθεσης για τα ταξίδια με δύο διαφορετικά μέσα (π.χ. οδικά ταξίδια – αεροπορικά ταξίδια). Κάθε μέλος της δεύτερης ομάδας να γράψει μία παράγραφο με την τεχνική της αιτιολόγησης, εξηγώντας γιατί προτιμά τα ταξίδια

με ένα συγκεκριμένο μεταφορικό μέσο. Όλοι θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν τις λέξεις της αντίστοιχης στήλης της άσκησης 1 από το λεξιλόγιο.

2. Ακολουθώντας το παράδειγμα του κειμένου 4: «10 ακόμα λόγοι για να γευτείτε την εκλεπτυσμένη ομορφιά της Αστυπάλαιας», γράψτε κι εσείς μια διαφημιστική λεζάντα-κάρτα με 7 λόγους για τους οποίους αξίζει να επισκεφτεί κανείς τον τόπο σας.

3. Ψάχνοντας στο διαδίκτυο ανακαλύψατε πολλές διευθύνσεις σχολείων ή φορέων στα οποία προβάλλεται με απλό και αισθητικά σύγχρονο τρόπο η περιοχή τους ή η πόλη τους. Σ' ένα κείμενο-πρόσκληση τριών παραγράφων

το οποίο απευθύνεται στους μαθητές ενός Γυμνασίου μιας άλλης περιοχής της χώρας καλέστε τους να επισκεφτούν την περιοχή σας.

Κριτήρια αυτοαξιολόγησης

- το κατάλληλο ύφος του κειμένου
- η αξιοποίηση των τεχνικών ανάπτυξης των παραγράφων
- με παραδείγματα
- με αιτιολόγηση
- με σύγκριση-αντίθεση κτλ.

▶ Διαθεματική εργασία

▶ Στο πλαίσιο μιας τοπικής εκδοτικής προσπάθειας για την προβολή της περιοχής, η τάξη σας ανέλαβε να διαμορφώσει έναν απλό τουριστικό οδηγό για την πόλη ή

την περιοχή σας. Χωριστείτε σε ομάδες εργασίας και συλλογής υλικού ώστε:

1. να συλλέξετε φωτογραφικό υλικό,

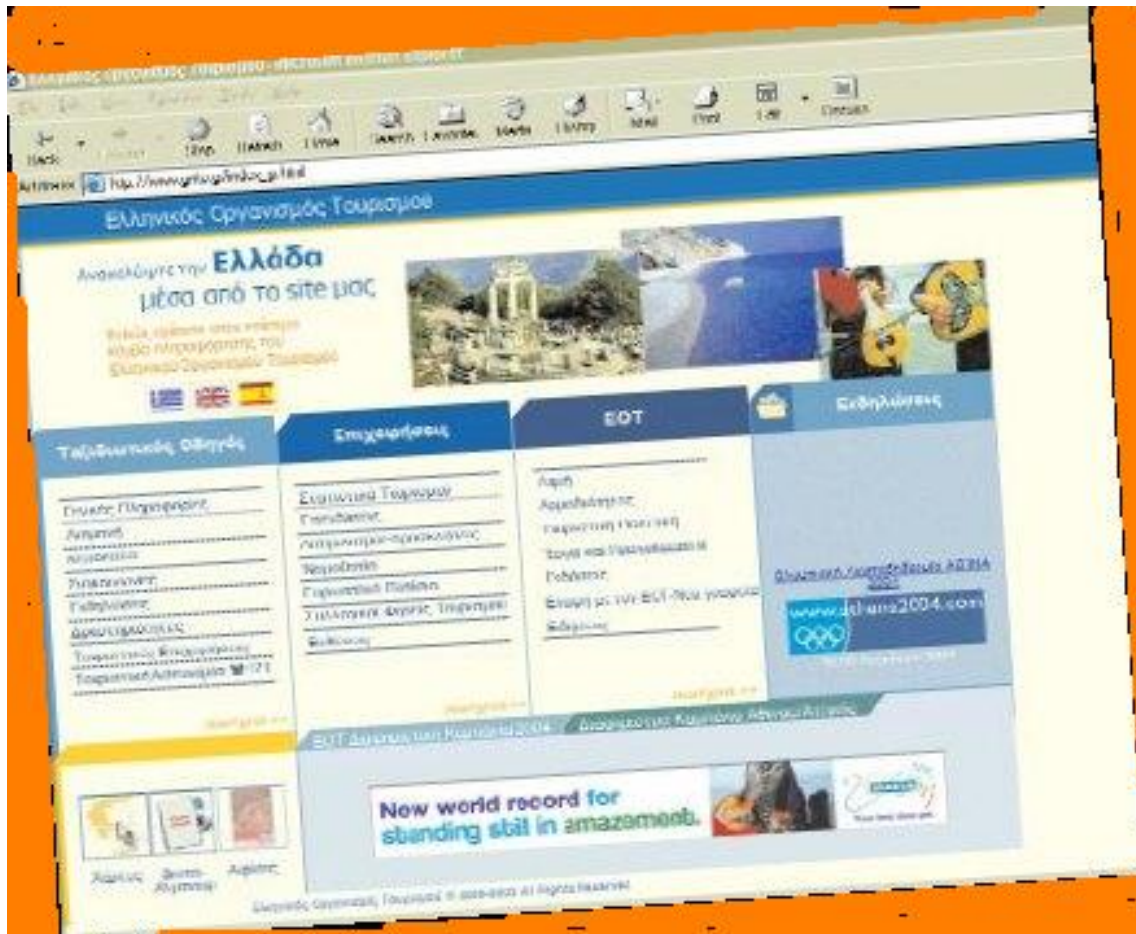
2. να μελετήσετε άλλους οδηγούς και σχετικά βιβλία (Τοπική Ιστορία, Γεωγραφία κτλ.).

► Στη συνέχεια οργανώστε τη δομή του οδηγού ώστε να είναι εύχρηστος και καλαίσθητος και παράλληλα γράψτε τα αντίστοιχα κείμενα με τη συνεργασία των καθηγητών της Ιστορίας και της Γεωγραφίας.

• Ζητήστε και τη βοήθεια του καθηγητή της Πληροφορικής, ώστε ο οδηγός να έχει ηλεκτρονική μορφή και να υπάρχει και στο διαδίκτυο.

• Μπορείτε να αναζητήσετε πληροφορίες σε διάφορες ηλεκτρονικές διευθύνσεις, όπως ο δικτυακός τόπος του ΕΟΤ (www.eot.gr).

Προσέξτε πώς οργανώνονται οι πληροφορίες στο δικτυακό τόπο του ΕΟΤ για να «πάρτε ιδέες» για τη δική σας δραστηριότητα.

Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
Ανακαλύψτε την Ελλάδα μέσα από το site μας

Καλώς ορίσατε στον επίσημο κόμβο πληροφόρησης του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού

Ταξιδιωτικός Οδηγός

Γενικές πληροφορίες

Διαμονή

Αξιοθέατα

Συγκοινωνίες

Εκδηλώσεις

Δραστηριότητες

Τουριστικές Επιχειρήσεις

Τουριστική Αστυνομία **171**

συνέχεια ➔

Επιχειρήσεις

Στατιστικά Τουρισμού

Επενδύσεις

Διαγωνισμοί-Προσκλήσεις

Νομοθεσία

Ευρωπαϊκό Πλαίσιο

Συλλογικοί Φορείς Τουρισμού

Εκθέσεις

συνέχεια ➤

ΕΟΤ

Δομή

Αρμοδιότητες

Τουριστική πολιτική

Έργα και Προγράμματα

Εκδόσεις

Επαφή με τον ΕΟΤ-Νέα γραφεία

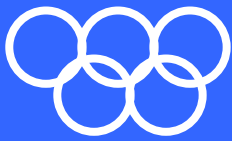
Εκδόσεις

συνέχεια ➔

Εκδηλώσεις

Ολυμπιακή Λαμπαδηδρομία Αθήνα 2004

www.

athens2004.com

19-20 Αυγούστου 2004

**New world record for standing still
in amazement**

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

▶ Το υποκείμενο μπορεί να έχει τις μορφές:,

.....,,

ή

▶ Παραλείπεται συνήθως όταν είναι ή πρόσωπο.

▶ Το υποκείμενο συμφωνεί με το ρήμα σε και

.....

▶ Να βρείτε το αχώριστο μόριο των λέξεων:

διασχίζω:..... ημιδιατροφή:.....

συνένωση:..... υπόστεγο:.....

▶ Ένας συνηθισμένος τρόπος ανάπτυξης παραγράφου είναι η παρουσίαση..... -

..... από την Ιστορία ή

από την καθημερινή μας ζωή.

▶ Άλλοι τρόποι είναι με

..... -,

..... και

..... Μερικές φορές

αναπτύσσουμε την παράγραφο μας

με κάποιων από

τους παραπάνω τρόπους.

2η ενότητα

ΖΟΥΜΕ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Σ' αυτή την ενότητα:

Θα μιλήσουμε για την οικογένεια μας και γενικότερα για την οικογένεια ως θεσμό.

Θα γνωρίσουμε τις σημασίες των εγκλίσεων.

Θα μάθουμε να αναγνωρίζουμε τις χρονικές βαθμίδες των ρημάτων.

Θα δούμε τα διαφορετικά είδη των συνθέτων.

Θα ασκηθούμε στην περίληψη ενός κειμένου με τη βοήθεια πλαγιότιτλων.

Κείμενο 1 [Περίεργα πλάσματα οι μαμάδες...]

Ύστερα από μισή ώρα, βγαίνω φωνάζοντας.

– Ορίστε! Τα 'μαθα! Άντε να σ' τα πω, γιατί θέλω να πάω βόλτα.

Παίζει ο Μίκης απόψε.

– ΒΟΛΤΑ; Τολμάς να θες να πας και βόλτα μετά απ' αυτά;

– Ναι, τολμάω. Και βέβαια τολμάω.

Αλλά εσείς οι γονείς θέλετε να βλέπετε μόνο τ' άσχημα. Φτου! Έφερα

18 Αρχαία, 19 Νέα, 17 Έκθεση, 18

Γλώσσα, μην πω για Ιστορίες,

Γεωγραφίες κι αυτά, γιατί άντε!

Αλλά εσείς; Μόνο τους χαμηλούς

βαθμούς βρήκατε και κοιτάξατε!

Και εδώ είναι που με πήραν τα κλάματα. Αχ, μ' αρέσει αυτό το παιχνίδι. Κλαίω λες και φεύγει ο γιος μου στον πόλεμο! Και τότε όλα αλλάζουν. Η μαμά μου χαμηλώνει το κεφάλι και κοιτάζει τα γόνατά της. Και μέχρι να ολοκληρώσει την κίνηση, ήδη έχω φανταστεί το μονόλογο που θα επακολουθήσει: «Αχ, παιδί μου, εγώ για σένα το λέω... Μα, να 'σαι τόσο έξυπνη και να φέρνεις τέτοιους βαθμούς στα Μαθηματικά; Γιατί; Ορίστε. Βλέπεις ότι άμα θες μπορείς να γίνεις τέλεια και να πάρεις και έπαινο! Εγώ για σένα το λέω...».

Και τα λέει! Ακριβώς αυτά λέει! Μου 'ρχεται να γελάσω, αλλά προτιμώ να συνεχίσω το δράμα λίγο ακόμα. Καμιά φορά τα χάνω με τον εαυτό μου. Θέλω να είμαι αληθινή και υποστηρίζω πάντα τη γνώμη

μου και δεν προσποιούμαι και δε λέω ψέματα, αλλά ώρες ώρες αυτό το παιχνίδι είναι διασκεδαστικότατο! Χωρίς να προσθέσω τίποτα, της δίνω το βιβλίο της Φυσικής και, με μάτια σαν το Νιαγάρα, της λέω το μάθημα μέσα από τα απαραίτητα αναφιλητά. Πόσο το γλεντάω! Και στο τέλος λέω αυτό που θέλει ν' ακούσει:

– Θα προσπαθήσω, μαμά... θα γίνω καλύτερο παιδί... Αχ... Αχ... –ας μη βάλω άλλα «αχ» γιατί θα προδοθώ... Δεν αξίζω τίποτα, θα κλειστώ στο δωμάτιο μου και θα διαβάζω. Και όλοι οι φίλοι μου θα διασκεδάζουν... Δε με νοιάζει... Δε θα πάω βόλτα... Δε θέλω να δω κανέναν...

Και πάνω που πάει να μου μιλήσει, να μου πει ό,τι λέει πάντα «έλα τώρα, μην το παίρνεις κατάκαρδα... Άντε, βγες, δεν μπορώ να

σε βλέπω στενοχωρημένη» κι άλλα τέτοια, να σου που χτυπάει το κουδούνι. Είναι ο Μίκης με την Αμαλία, την κοπέλα του –καλά! πανέμορφη!– και ήρθαν να με πάρουν να πάμε στο club που θα παίξουν απόψε. Τώρα να συνεχίσω το δράμα; Γιατί όχι;

– Όχι, δεν πάω πουθενά. Είμαι μια άχρηστη.

– Λοιπόν, άσε τις μπούρδες και πήγαινε με τα παιδιά που ήρθαν να σε πάρουν. Και άσε αυτά τα μούτρα. Άντε πλύσου λίγο, χάλια δείχνεις, λέει η μαμάκα μου, που δε μασάει.

Υπακούω. Ο Μίκης γελάει γιατί με ξέρει. Υπακούω, γιατί την άλλη φορά που αποφάσισα να συνεχίσω το δράμα, η καλή μου η μαμά έκρινε ότι έπρεπε να μείνω μέσα τελικά για να μου περάσει κι έτσι έχασα τη βόλτα. Πήγα με σκυμμένο το κεφάλι

στο δωμάτιο μου κι άλλαξα ρούχα.
Βέβαια πήρα και το Βασίλη
τηλέφωνο να τον ενημερώσω.

– 'Ντάξει, πέτυχε! Ντύσου κι
ερχόμαστε. Α! Ντυμένος είσαι;
Καλά, ερχόμαστε.

Το ίδιο σκυμμένη και τεθλιμμένη,
είπα γεια στη μαμά μου, η οποία με
φίλησε «γλυκά» όπως θα 'λεγε κι
εκείνη και φύγαμε.

Τι περίεργο πράγμα με τη μαμά
μου: Λοιπόν, όταν καμιά φορά θέλω
να κάνω κοπάνα απ' το σχολείο και
προφασίζομαι στομαχόπονο πρωί
πρωί, το καταλαβαίνει, μου λέει ν'
αφήσω τα παραμύθια και με στέλνει
ντουγρού στο σχολείο. Κι άλλοτε
πάλι, αν ο στομαχόπονος είναι
όντως αληθινός, μ' αφήνει να
κοιμηθώ. Μα το ίδιο θέατρο παίζω.
Αλλά, πού τα καταλαβαίνει τα
ψεύτικα, κι εγώ δεν ξέρω... Όμως

τις φάσεις σαν την αποψινή δεν ξέρω πώς τις πιστεύει. Αλλά είμαι σίγουρη ότι δεν είναι βλάκας. Οπότε, είτε της θίγω καμιά ευαίσθητη χορδή και δεν της πάει να με βλέπει στενοχωρημένη στα πρόθυρα κατάθλιψης, είτε απλά καταλαβαίνει πού το πάω, θέλει να μ' αφήσει να βγω και τελικά το κάνει, αφήνοντάς με να πιστέψω ότι την κορόιδεψα. Περίεργα πλάσματα οι μαμάδες...

Χαρά Γιαννακοπούλου, *Λητώ*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 1999

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Ποια τακτική ακολουθεί το κορίτσι του κειμένου, προκειμένου να του επιτρέψει η μητέρα του να πάει βόλτα; • Χρησιμοποιείτε αντίστοιχες τακτικές εσείς;

2 Γιατί το κορίτσι του κειμένου ολοκληρώνει τις σκέψεις του με τη φράση «Περίεργα πλάσματα οι μαμάδες»; • Συμφωνείτε με τη διαπίστωση αυτή;

Κείμενο 2 [Η μητέρα συχνά εργάζεται]

Με την πάροδο των ετών παρατηρούμε ότι όλο και περισσότερες γυναίκες σ' όλα τα κράτη του κόσμου, της Ευρώπης και στη χώρα μας συμμετέχουν ενεργά στην αγορά εργασίας, διεκδικώντας επαγγελματική απασχόληση. Αυτό σημαίνει ότι, καθώς η μητέρα βρίσκεται πολλές ώρες στη δουλειά, η φροντίδα για το σπίτι και τα μέλη της οικογένειας απαιτεί αλλαγές: οι παραδοσιακοί ρόλοι αναθεωρούνται, οι ευθύνες μοιράζονται, όλοι

χρειάζεται να αναλάβουν δουλειές, ώστε το σύστημα της οικογένειας να συνεχίσει να λειτουργεί αποτελεσματικά ως προς τις ανάγκες που υπάρχουν.

Οι γονείς αναγκάζονται να δουλεύουν ολοένα και περισσότερο σε εργασίες, που γίνονται σταδιακά όλο και πιο απαιτητικές. Οι συνθήκες των μεγαλουπόλεων δεν είναι ιδιαίτερα φιλικές για τους κατοίκους τους. Ο βιοπορισμός, πιθανόν, να εξαντλεί τους ανθρώπους και τις δυνάμεις τους. Η υπερένταση, οι συγκρούσεις και το άγχος αποτελούν καθημερινό μέρος της ζωής στη σημερινή εποχή. Έτσι, γυρίζουν στο σπίτι κουρασμένοι, χωρίς ψυχικά και σωματικά αποθέματα. Η ενασχόληση με τα παιδιά τους μετατρέπεται σε μια σειρά από ενέργειες ρουτίνας. Τα συναισθηματικά

προβλήματα των εφήβων παίρνουν, συχνά, τη μορφή μπελά για τους γονείς, που προσπαθούν να τελειώσουν τη μέρα τους, χωρίς άλλες συγκρούσεις και βάσανα σαν εκείνα που αντιμετώπισαν στη δουλειά τους. Οι έφηβοι αισθάνονται ότι παραμελούνται και ότι τα προβλήματά τους μένουν χωρίς απάντηση, λύση ή και στήριξη από τους μεγάλους. Η άρνηση, η σιωπή, η αναβολή, η έλλειψη σεβασμού γεννούν προβλήματα που συσσωρεύονται και, όταν δεν αντιμετωπίζονται έγκαιρα και ουσιαστικά, οδηγούν τους εφήβους σε παραπτωματική συμπεριφορά.

Ωστόσο, η επαγγελματική δραστηριότητα της μητέρας δεν είναι απειλητική για την ισορροπία και τη συνοχή της οικογένειας. Η εργαζόμενη μητέρα ενισχύει

οικονομικά την οικογένεια, αλλά και η ίδια μέσα από τη δουλειά της αισθάνεται δραστήρια και πιο ολοκληρωμένη, κάτι που έχει θετική επίπτωση και στην ισορροπημένη σχέση με τα παιδιά της.

Γονείς: όταν τα πράγματα... δεν πάνε καλά, ενημερωτικό φυλλάδιο του ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2000

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Ποια προβλήματα δημιουργεί στην οικογένεια η εξαντλητική επαγγελματική απασχόληση των γονέων;

2 Γιατί η επαγγελματική δραστηριότητα της μητέρας δεν είναι απειλητική για την ισορροπία της οικογένειας; • Ποια είναι η προσωπική σας άποψη για το θέμα αυτό;

Κείμενο 3

[Αχ αυτοί οι γονείς μας!]

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ;

ΑΥΤΟ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ!

Ο ΑΔΕΡΦΟΣ ΣΟΥ ΕΙΝΑΙ ΙΔΙΟΤΡΟΠΟΣ!

ΣΝΙΦ!

ΝΑΝΤΟ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΕΙΞΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ

**ΣΚΕΨΟΥ ΟΤΙ ΑΥΤΟΙ
ΟΙ ΚΑΛΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ,
ΠΡΙΝ ΝΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥ-
ΣΟΥΝ ΕΜΑΣ ΔΕΝ
ΕΙΧΑΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙ
ΚΑΝΕΝΑΝ.**

**ΕΙΜΑΣΤΕ ΤΑ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ
ΠΕΙΡΑΜΑΤΟΖΩΑ! ΤΙ
ΘΕΣ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ;**

**ΓΙΑΤΙ...ΓΙΑΤΙ
ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΤΟ
ΚΑΝΩ;**

**ΓΙΑΤΙ ΣΤΟ ΛΕΩ
ΕΓΩ Η ΜΑΜΑ
ΣΟΥ!!**

**ΑΝ ΕΙΝΑΙ ΘΕΜΑ
ΤΙΤΛΩΝ ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ
Η ΚΟΡΗ ΣΟΥ!**

**ΚΑΙ ΑΔΑΠΟΚΤΗΣΑΜΕ
ΤΟΝ ΤΙΤΛΟ ΤΗΝ ΙΔΙΑ
ΜΕΡΑ, ΕΤΣΙ ΔΕΝ
ΕΙΝΑΙ;**

Quino, *Μαφάλντα*, αρ. 9, μτφρ.
Κατερίνα Χριστοδούλου,
εκδ. Παρά Πέντε/Μέδουσα, 1991

Ερωτήσεις κατανόησης

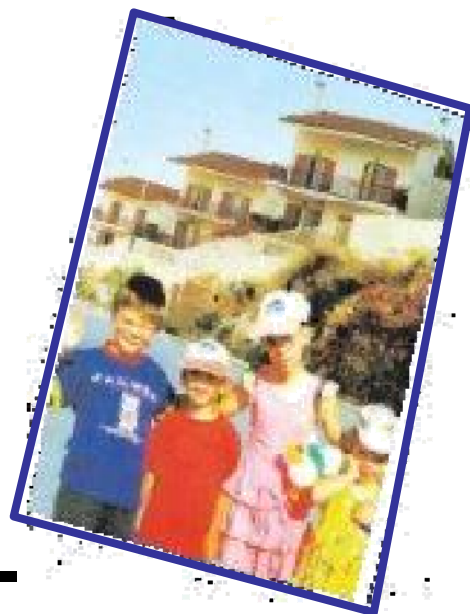
1 Παρακολουθήστε και περιγράψτε τις εκφράσεις που παίρνουν τα πρόσωπα των γονιών της Μαφάλντα, καθώς εκείνη μιλάει.

2 Γιατί δε δέχεται η Μαφάλντα να κάνει αυτό που της ζητάει η μητέρα της;

Κείμενο 4

Ο σκοπός των Παιδικών Χωριών SOS είναι να βοηθούν παιδιά που έχουν ανάγκη φροντίδας και προστασίας, γιατί έχουν βρεθεί μακριά από το φυσικό, οικογενειακό τους περιβάλλον, προσφέροντάς τους τη δυνατότητα να ξαναβρούν ένα μόνιμο σπίτι και να ζήσουν σε ένα περιβάλλον, το οποίο πλησιάζει το πλαίσιο της φυσικής οικογένειας.

Σε μία οικογένεια SOS ζουν μαζί έξι ως οκτώ παιδιά, αγόρια και κορίτσια διαφορετικών ηλικιών, που μεγαλώνουν μαζί σαν αδέρφια

και φοιτούν στα τοπικά δημόσια σχολεία. Η επιλογή των παιδιών στα Παιδικά Χωριά γίνεται με αποκλειστικό κριτήριο την ανάγκη προστασίας τους, ανεξάρτητα από τη φυλή, την εθνικότητα ή τη θρησκεία τους.

Ένα Παιδικό Χωριό SOS αποτελείται από 15-20 σπίτια και κτίζεται κοντά σε κατοικημένες περιοχές αποτελώντας μέρος της περιφέρειας της πόλης, αλλά και μια γέφυρα προς την κοινωνία για τα παιδιά που ζουν σε αυτό.

Τα Παιδικά Χωριά SOS αναλαμβάνουν την ευθύνη των παιδιών από μικρή ηλικία, προσφέροντας συνεχή εκπαίδευση στα σχολεία της περιοχής, και τα καλύπτουν μέχρι την πλήρη κοινωνική και επαγγελματική τους αποκατάσταση. Μετά την ολοκλήρωση της

βασικής τους εκπαίδευσης και κατά τη διάρκεια της μαθητείας τους σε ένα επάγγελμα ή των σπουδών τους, ζουν στη Στέγη Νέων, η οποία είναι το λογικά αναγκαίο συμπλήρωμα στην παιδαγωγική αντίληψη της φιλοσοφίας μας.

<http://www.sos-villages.gr>

**Μία μητέρα SOS, αδέλφια,
ένα σπίτι, ένα χωριό**

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Ποιος είναι ο σκοπός των Παιδικών Χωριών SOS;
- 2** Πώς λειτουργεί ένα Παιδικό Χωριό SOS; • Έχετε επισκεφτεί ένα Παιδικό Χωριό SOS;

B

ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ–ΧΡΟΝΟΙ

B1

Εγκλίσεις στις ανεξάρτητες προτάσεις

θυμάμαι ότι:

Οι μορφές που παίρνει το ρήμα για να φανερώσει πώς παρουσιάζεται το νόημα του από εκείνον που μιλάει λέγονται **εγκλίσεις**. Οι εγκλίσεις είναι τρεις: η **οριστική**, η **υποτακτική** και η **προστακτική**.

Ακούω και μιλώ

1. Σε ποια έγκλιση βρίσκονται τα ρήματα που γράφονται με έντονους χαρακτήρες στις παρακάτω προτάσεις;

**α. Οι συνθήκες των μεγαλουπό-
λεων δεν είναι ιδιαίτερα φιλικές για
τους κατοίκους τους. (κείμεν. 2)**

**β. Να σ' τα πω, γιατί θέλω να πάω
βόλτα. (κείμεν. 1)**

**γ. Έλα τώρα, μην το παίρνεις
κατάκαρδα... (κείμεν. 1)**

**δ. Άντε πλύσου λίγο, χάλια
δείχνεις. (κείμεν. 1)**

**ε. Μα, να 'σαι τόσο έξυπνη και να
φέρνεις τέτοιους βαθμούς στα
Μαθηματικά; (κείμεν. 1)**

**στ. Σκέψου ότι αυτοί οι καλοί
άνθρωποι, πριν να εκπαιδεύσουν
εμάς, δεν είχαν εκπαιδεύσει
κανέναν. (κείμεν. 3)**

**ζ. Και όλοι οι φίλοι μου θα
διασκεδάζουν. (κείμεν. 1)**

**2. Σε καθεμία από τις παραπάνω
προτάσεις διαπιστώστε αν:**

α. η οριστική φανερώνει: το πραγματικό, το δυνατό/πιθανό ή παράκληση.

β. η υποτακτική φανερώνει: το ενδεχόμενο, προτροπή (ή αποτροπή), παραχώρηση, απορία ή προσταγή.

γ. η προστακτική φανερώνει: προσταγή, προτροπή ή απαγόρευση.

3. Διατυπώστε το διάλογο ενός πατέρα με το γιο του, χρησιμοποιώντας τη φράση «Με αφήνεις να πάω στο πάρτι» ή «(Δε) σε αφήνω να πας στο πάρτι» σε διάφορες εγκλίσεις.

Διαβάζω και γράφω

Στα ρήματα που γράφονται με έντονους χαρακτήρες σημειώστε την έγκλιση και τη σημασία της:

**α. Έφερα 18 Αρχαία, 19 Νέα,
17 Έκθεση, 18 Γλώσσα, μην πω
για Ιστορίες, Γεωγραφίες κι αυτά.
(κείμεν. 1)**

.....
**β. Η εργαζόμενη μητέρα ενισχύει
οικονομικά την οικογένεια. (κείμεν. 2)**

.....
**γ. Λοιπόν, άσε τις μπουρδες και
πήγαινε με τα παιδιά που ήρθαν να
σε πάρουν. (κείμεν. 1) .**

.....
**δ. Ο βιοπορισμός, πιθανόν, να
εξαντλεί τους ανθρώπους και τις
δυνάμεις τους. (κείμεν. 2)**

.....
**ε. Η ενασχόληση με τα παιδιά τους
μετατρέπεται σε μια σειρά από
ενέργειες ρουτίνας. (κείμεν. 4)**

.....

**στ. Τώρα να συνεχίσω το δράμα;
(κείμεν. 1)**

**Μαθαίνω για τις εγκλίσεις του
ρήματος**

► Η οριστική συνήθως φανερώνει το πραγματικό, αλλά μερικές φορές μπορεί και να δηλώσει το δυνατό, το πιθανό, ευχή και παράκληση.

► Η υποτακτική φανερώνει το ενδεχόμενο, το επιθυμητό, αλλά και προτροπή, παραχώρηση, ευχή, το δυνατό, απορία, το πιθανό, προσταγή.

► Η προστακτική φανερώνει συνήθως προσταγή, προτροπή, απαγόρευση, αλλά μπορεί και να δηλώνει και παράκληση, ευχή, έντονη περιέργεια.

Ακούω και μιλώ

1. Στα παρακάτω αποσπάσματα του κειμένου 1 βρείτε μόνο τα ρήματα που βρίσκονται στην οριστική. • Στη συνέχεια ονομάστε τη χρονική βαθμίδα τους (παρόν, παρελθόν, μέλλον).

α. Μόνο τους χαμηλούς βαθμούς βρήκατε και κοιτάξατε! Και εδώ είναι που με πήραν τα κλάματα.

β. – Θα προσπαθήσω, μαμά... Θα γίνω καλύτερο παιδί... Αχ... Αχ... – ας μη βάλω άλλα «αχ» γιατί θα προδοθώ–...Δεν αξίζω τίποτα. Θα κλειστώ στο δωμάτιο μου και θα διαβάζω. Κι όλοι οι φίλοι μου θα διασκεδάζουν...

γ. Τι περίεργο πράγμα με τη μαμά μου: Λοιπόν, όταν καμιά φορά θέλω

να κάνω κοπάνα απ' το σχολείο και προφασίζομαι στομαχόπονο πρωί πρωί, το καταλαβαίνει, μου λέει ν' αφήσω τα παραμύθια και με στέλνει ντουγρού στο σχολείο.

2. Χρησιμοποιήστε κάποια από τα ρήματα του αποσπάσματος της προηγούμενης άσκησης α) σε χρόνους που δείχνουν παρελθόν και β) σε χρόνους που δείχνουν μέλλον, μιλώντας για τη σχέση σας με τους γονείς σας.

3. Η μητέρα στο κείμενο 1 αντιδρά στην αρχή έντονα και μετά υποχωρεί. Σε ποιο χρόνο και ποια έγκλιση βρίσκονται τα ρήματα που χρησιμοποιεί και γράφονται με έντονους χαρακτήρες; • Βρείτε τη χρονική βαθμίδα τους.

– Μα, να 'σαι τόσο έξυπνη και να φέρνεις τέτοιους βαθμούς στα

Μαθηματικά;

- Μην το παίρνεις κατάκαρδα.**
- Άντε πλύσου λίγο...**
- Πήγαινε με τα παιδιά που ήρθαν να σε πάρουν.**

Κείμενο 5 [Όνειρο ήταν...]

Ξέρεις, μαμά, ο γιος σου βλέπει τη νύχτα εφιάλτες. Χθες, μέσα στ' άγρια μεσάνυχτα, άκουσα φωνές και κλάματα από το δωμάτιο του. Τον βρήκα στο κρεβάτι του να σπαράζει.

- Τι έχεις, Μανθούλη μου; Πονάς πουθενά; Είσαι άρρωστος;**
- Η μαμά... Η μαμά... Ήταν εδώ λίγο πριν έρθεις. Μ' αγκάλιασε, με φίλησε πολλές φορές. Εγώ είχα γαντζωθεί πάνω της και την παρακαλούσα: «Μην ξαναφύγεις,**

μαμά, σε παρακαλώ, μη μ' αφήσεις... Θα γίνω καλό παιδί, δε θα χτυπάω τους συμμαθητές μου και θα γυρίζω νωρίς στο σπίτι...». Η μαμά χαμογελούσε, αλλά δε μου απάντησε. Τραβήχτηκε από κοντά μου, άνοιξε την πόρτα κι έφυγε χωρίς να λογαριάσει τις φωνές και τα παρακάλια μου. Γιατί, Δανάη; Γιατί έφυγε πάλι;

– Όνειρο είδες, βρε κουτό. Η μαμά δε γύρισε κι ούτε πρόκειται να έρθει πίσω. Αυτά τα είπαμε. Πρέπει να μάθουμε να ζούμε χωρίς αυτήν, πάρ' το απόφαση. Είμαστε μεγάλοι πια, θα τα καταφέρουμε.

– Κι αν ξαφνικά πεθάνει ο μπαμπάς, τι θα γίνουμε μόνοι μας; Λένε ότι ο παππούς του Στράτου πέθανε από τη στενοχώρια του όταν έφυγε η κόρη του για την

Αμερική. Κι ο μπαμπάς είναι πολύ λυπημένος. Φοβάμαι, Δανάη...
– Χαζούλικο... Πώς σου μπήκε τέτοια ιδέα στο μυαλό; Έτσι εύκολα πεθαίνουν οι άνθρωποι; Όλοι έχουν στενοχώριες, αλλά κάνουν κουράγιο και προχωρούν. Κι εμείς δε θα το βάλουμε κάτω. Σιγά σιγά θα την ξεχάσουμε τη μαμά και δε θα πονάμε πια.

– Εγώ δε θέλω να την ξεχάσω. Όταν μεγαλώσω θα πάω να τη βρω.

– Καλά, καλά... Κοίτα τώρα να ηρεμήσεις και να ξανακοιμηθείς κι έχουμε καιρό ως τότε.

Γύρισα κι εγώ στο κρεβάτι μου. Κανένας άλλος δεν άκουσε τις φωνές και τα κλάματα του Μάνθου. Η Θέκλα παίρνει κάθε βράδυ ένα χαπάκι για τις αϋπνίες της κι ο μπαμπάς δεν ξυπνάει, ακόμα και κανόνια να βαράνε. Το μπουκάλι

το κρασί τού χαρίζει ένα βαθύ ύπνο
όμοιο με λήθαργο... Εγώ όμως
έμεινα ξάγρυπνη και μόνο όταν
άρχισε να χαράζει με πήρε ο ύπνος.

Βλέπεις πώς καταντήσαμε,
μαμά;

Λίτσα Ψαραύτη, *Όνειρα από μετάξι*,
εκδ. Πατάκη, 2002

Διαβάζω και γράφω

1. Σχηματίστε τρεις στήλες. Στην πρώτη γράψτε τα ρήματα που γράφονται με έντονους χαρακτήρες, στη δεύτερη επισημάνετε το χρόνο τους και στην τρίτη τη χρονική βαθμίδα τους (παρόν, παρελθόν, μέλλον).

α. *Το μπουκάλι το κρασί τού χαρίζει ένα βαθύ ύπνο όμοιο με λήθαργο.*
(κείμεν. 5)

Χρονική Βαθμίδα	Χρόνος	Ρήματα

- β. Έχω φανταστεί το μονόλογο (κτίμ. 1)
 γ. Η μαμά χαμογελάει. (κτίμ. 5)
 δ. Αυτά τα είναι. (κτίμ. 5)
 ε. Εγώ είχα γαντζωθεί πάνω της. (κτίμ. 5)
 στ. Θα γίνω καλό παιδί, δε θα χτυπάω τους συμμαθητές μου. (κτίμ. 5)

2. Σημειώστε δίπλα σε κάθε ρήμα το ποιόν του, δηλ. αν η ενέργειά του γίνεται εξακολουθητικά (μη συνοπτικό) [Ε], για μια στιγμή (συνοπτικό) [Σ] ή αν παρουσιάζει κάτι τελειωμένο (συντελεσμένο) [Τ].

3. Στον παραπάνω πίνακα επισημάνετε επίσης ποιοι χρόνοι σχηματίζονται με μια λέξη (μονολεκτικά) [Μ] και ποιοι με δύο ή τρεις (περιφραστικά) [Π].

4. Μεταφέρετε τα ρήματα που γράφονται με έντονους χαρακτήρες στην οριστική του ίδιου χρόνου. Αλλάζει α) η χρονική βαθμίδα και β) το ποιόν τους;

– *Να συνεχίσω το δράμα;* (κείμ. 1)

.....

– *Κοίτα να ηρεμήσεις...* (κείμ. 5)

.....

Μαθαίνω για τους **χρόνους** **του ρήματος**

Οι μορφές που παίρνει το ρήμα για να φανερώσει πότε και πώς γίνεται κάτι λέγονται **χρόνοι του ρήματος**.

Έτσι φανερώνουν:

► Τη χρονική βαθμίδα στην οποία γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα (παρόν, παρελθόν, μέλλον) και διακρίνονται σε **παροντικούς** (ενεστώτας, παρακείμενος), **παρελθοντικούς** (παρατατικός, αόριστος, υπερσυντέλικος) και **μελλοντικούς** (εξακολουθητικός μέλλοντας, συνοπτικός μέλλοντας, συντελεσμένος μέλλοντας).

► Το ποιόν ενέργειας με το οποίο παρουσιάζεται αυτό που σημαίνει το ρήμα. Οι χρόνοι δηλαδή είναι **μη συνοπτικοί**

(ενεστώτας, παρατατικός, εξακολουθητικός μέλλοντας) όταν φανερώνουν εξακολουθήση ή επανάληψη, συνοπτικοί (αόριστος, συνοπτικός μέλλοντας) όταν παρουσιάζουν κάτι συνοπτικά και συντελεσμένοι (παρακείμενος, υπερσυντέλικος, συντελεσμένος μέλλοντας) όταν αυτό που δηλώνουν είναι κάτι τελειωμένο.

▶ Από τους χρόνους του ρήματος άλλοι σχηματίζονται με μία μόνο λέξη και λέγονται μονολεκτικοί και άλλοι με δύο ή τρεις λέξεις και λέγονται περιφραστικοί.

▶ Όλοι οι χρόνοι στην υποτακτική και προστακτική στις κύριες προτάσεις αναφέρονται στο μέλλον, δηλ. σε ενέργειες που θα γίνουν.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΣΤΗΝ ΟΡΙΣΤΙΚΗ

Οι Χρόνοι	Παρόντικοι	Παρελθόντικοι	Μελλοντικοί
Μη συνο- πτικοί	Χαρίζω	Χαρίζα	θα χαρίζω ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ
Συνοπτικοί		Αοριστός	Συνοπτικός ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ
		Χάρισα	θα χάρισα
	ΠΑΡΑΚΕΙ- ΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΥ- ΝΤΕΛΙΚΟΣ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΜΕ- ΝΟΣ ΜΕΛΛ.
ΣΥΝΤΕΛΕ- ΟΜΕΝΟΙ	έχω χάρισαι	είχα χάρισαι	θα έχω ΧΑΡΙΣΑΙ

Το θέμα του ρήματος και η αύξηση

Θυμάμαι ότι:

► Σε κάθε κλιτή λέξη, άρα και στο ρήμα, το τμήμα που είναι στην αρχή της και δεν αλλάζει μορφή λέγεται **θέμα** και το τελευταίο τμήμα της που αλλάζει μορφή λέγεται **κατάληξη**.

Ακούω και μιλώ

1. Εάν ήσαστε στη θέση της ηρωίδας του κειμένου 1, πώς θα μετατρέπατε τις παρακάτω προτάσεις μιλώντας εσείς τώρα (στο α' ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα);

- το θέμα των ρημάτων παραμένει το ίδιο;

- α. Έχω φανταστεί το μονόλογο.**
- β. ...και άλλαξα ρούχα.**
- γ. Θα προσπαθήσω μαμά.**

2. Μιλώντας για τη μητέρα τους τα παιδιά στα κείμενα 1 και 5 χρησιμοποιούν τις παρακάτω προτάσεις. Σε ποιο χρόνο ανήκουν τα ρήματα που γράφονται με έντονους χαρακτήρες; • Παρατηρείτε μπροστά από το θέμα τους κάτι που δεν έχουν στον ενεστῶτα; • Πώς λέγεται;

α. Η καλή μου η μαμά έκρινε ότι έπρεπε... (κείμεν. 1)

β. Την παρακαλούσα. (κείμεν. 5)

γ. Άνοιξε την πόρτα και έφυγε. (κείμεν. 5)

δ. Η μαμά δε μου απάντησε. (κείμεν. 5)

Διαβάζω και γράφω

1. Μεταφέρετε τα ρήματα στο χρόνο που δίνεται στην παρένθεση.

• Όταν ο χρόνος παρουσιάζει κάτι συνοπτικά ή κάτι τελιωμένο και αλλάζει σε χρόνο που δηλώνει

επανάληψη ή εξακολούθηση, παραμένει το ίδιο θέμα;

α. *Μ' αγκάλιασε και με φίλησε πολλές φορές.* (κείμ. 5)

(παρατατικός)

.....

β. *Θα κλειστώ στο δωμάτιο μου.*

(κείμ. 1) (εξακολουθητικός μέλλοντας)

.....

γ. *Είχα γαντζωθεί πάνω της.* (κείμ. 5) (ενεστώτας)

.....

2. Αν ήσαστε με τον αδελφό ή την αδελφή σας, πώς θα διατυπώνατε

τις παρακάτω προτάσεις; • Παρα-
μένει η αύξηση στα ρήματα;

α. *Έχασα τη βόλτα.* (κείμεν. 1)

→

β. *Εγώ έμεινα ξάγρυπνη.* (κείμεν. 5)

→

3. Βάλτε το ρήμα στον αόριστο.

• Πού παίρνει την αύξηση;

Τα Παιδικά Χωριά SOS

αναλαμβάνουν την ευθύνη. (κείμεν. 4)

→

Μαθαίνω για το **θέμα και την**
αύξηση του ρήματος

► Το θέμα του ρήματος είναι
ενεστωτικό και αοριστικό (ενεργη-
τικού και παθητικού αορίστου). Μ'
αυτό δηλώνεται το ποιόν της
ενέργειας του ρήματος: το μη
συνοπτικό με το ενεστωτικό θέμα,

ενώ το συνοπτικό και το συντελεσμένο με το αοριστικό θέμα.

▶ Όσα ρήματα αρχίζουν από σύμφωνο μπορούν να πάρουν μπροστά από το θέμα, στον παρατατικό και τον αόριστο της οριστικής, ένα ε- που λέγεται **αύξηση**.

▶ Όσα ρήματα αρχίζουν από φωνήεν ή δίψηφο δεν παίρνουν αύξηση, αλλά κρατούν το φωνήεν ή το δίψηφο σε όλους τους χρόνους.

▶ Μερικά σύνθετα ρήματα με α' συνθετικό επίρρημα ή πρόθεση παίρνουν αύξηση στην αρχή του β' συνθετικού (εσωτερική αύξηση).

▶ Η αύξηση (και η εσωτερική) μένει όταν τονίζεται, ενώ χάνεται όταν δεν τονίζεται.

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ

Γ1

Τα είδη των συνθέτων

► Η σύνθεση είναι η διαδικασία δημιουργίας νέων λέξεων από δύο ή περισσότερες άλλες λέξεις. Οι λέξεις που χρησιμοποιούνται για να συνθέσουν τη νέα λέξη λέγονται **συνθετικά** και η λέξη που σχηματίζεται λέγεται **σύνθετη λέξη** ή **σύνθετο**.

α' συνθετικό + β' συνθετικό

→ σύνθετο ή σύνθετη λέξη

Ακούω και μιλώ

1. Δείτε στα κείμενα της ενότητας τις λέξεις: *κατάκαρδα, στομαχόπνοο* (κείμ. 1), *μεγαλουπόλεων*

(κείμ. 2), ξαναβρούν (κείμ. 4). Μπορείτε να ανακαλύψετε τα συνθετικά τους; • Πώς συνδυάζονται αυτά για να δώσουν τη σημασία της σύνθετης λέξης;

2. Από το κείμενο 3:

– *ιδιότροπος* = αυτός που έχει ιδιαίτερους (περίεργους) τρόπους.

• Πώς λέγεται αυτός που έχει μεγάλο σώμα;

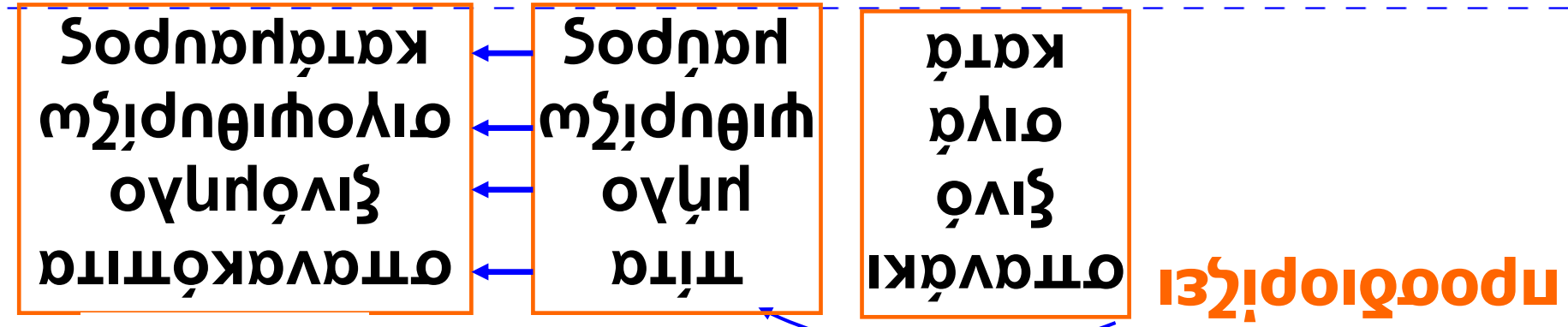
– *πειραματόζωο* = το ζώο που χρησιμοποιείται για πειράματα.

• Πώς λέγεται το ποτήρι που χρησιμοποιείται για κρασί;

Μαθαίνω για τη **σημασία των συνθέτων**

► Τα σύνθετα, ανάλογα με τη σχέση του πρώτου με το δεύτερο συνθετικό, χωρίζονται σε:

σύνθετα

το δεύτερο.

• προσδιοριστικά Το πρώτο συνθετικό προσδιορίζει

σύνθετα

+

ένα δίπλο στο άλλο.

• παρατακτικά Τα δύο συνθετικά παρατάσσονται το

- **κτητικά** Τα κτητικά σύνθετα μπορούν να αποδοθούν με τη φράση «εκείνος που έχει...».

ΕΚΕΙΝΟΣ ΠΟΥ ΕΧΕΙ

ουσιαστικό

σύνθετο

καστανά
ξερό
σκληρή

μαλλιά
κεφάλι
καρδιά

καστανομάλλης
ξεροκέφαλος
σκληρόκαρδος

- **αντικειμενικά** Το ένα συνθετικό είναι ουσιαστικό, το άλλο ρήμα. Το ουσιαστικό έχει θέση αντικειμένου του ρήματος.

ουσιαστικό

ρήμα

σύνθετο

κρέας
νερό
καντήλα

πωλώ
χύνω
ανάβω

κρεοπώλης
νεροχύτης
καντηλανάφτης

Η μορφή των συνθέτων: το συνδετικό φωνήεν

- ▶ Το -ο- που εμφανίζεται συνήθως ανάμεσα στο θέμα του πρώτου συνθετικού (όταν αυτό είναι κλιτό) και στο δεύτερο συνθετικό (όταν αυτό αρχίζει με σύμφωνο) λέγεται συνδετικό φωνήεν (γυναίκ-ες + παιδιά → γυναικ -ό- παιδα).
- ▶ Το βλέπουμε επίσης και σε πολλά επιρρήματα (κρυφ-ά + μιλώ → κρυφομιλώ).
- ▶ Ωστόσο, όταν το δεύτερο συνθετικό αρχίζει με φωνήεν (κυρίως α ή ο), το συνδετικό -ο- συνήθως δεν εμφανίζεται:
δεκαπέντε + Αύγουστος → Δεκαπενταύγουστος
γλυκός + ανάλατος → γλυκανάλατος

αλλά έχουμε και
βόρειος + ανατολικός →
βορειοανατολικός

Διαβάζω και γράφω

Στα σύνθετα της δραστηριότητας 1 (Ακούω και μιλώ) της ίδιας υποενότητας κατάκαρδα, στομαχόπυονος, μεγαλούπολη, ξαναβρίσκω γράψτε τα δύο συνθετικά τους.

α' συνθετικό β' συνθετικό

.....
.....
.....
.....

- Σχηματίστε νέες σύνθετες λέξεις, χρησιμοποιώντας το ένα από τα δύο συνθετικά καθεμίας και αλλάζοντας το άλλο συνθετικό, π.χ. στομαχ-ό-πυονος - κοιλ-ό-πυονος.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΠΛΑΓΙΟΤΙΤΛΟΙ

► Στο βιβλίο της Α΄ τάξης μάθαμε τι είναι η παράγραφος, ποια είναι τα βασικά της μέρη και τι είναι ο πλαγιότιτλος μιας παραγράφου. Παράλληλα, είχαμε μια πρώτη «γνωριμία» με την περίληψη ενός κειμένου. Θα προσπαθήσουμε στη συνέχεια να τα συνδέσουμε όλα αυτά, μελετώντας προσεκτικά το κείμενο 4.

Ακούω και μιλώ

1. Δώστε έναν τίτλο στο κείμενο 4 ο οποίος να αποδίδει όσο το δυνατόν καλύτερα το περιεχόμενό του. • Συγκρίνετε και συζητήστε τους τίτλους που θα δώσουν οι συμμαθητές σας.
2. Διαβάστε χωρισμένοι σε τέσσερις ομάδες πρώτα ολόκληρο το κείμενο και στη συνέχεια η κάθε

ομάδα να παρουσιάσει επιγραμματικά το κύριο νόημα μιας παραγράφου (προφορικός πλαγιότιτλος).

- Κρίνοντας προσεκτικά τους πλαγιότιτλους που ακούστηκαν, προσπαθήστε να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο του κειμένου.

Διαβάζω και γράφω

1. Γράψτε το θέμα (νοηματικό κέντρο) στο οποίο αναφέρεται το κείμενο. Υπογραμμίστε τις λέξεις-κλειδιά της πρώτης παραγράφου.

- Στη συνέχεια, γράψτε έναν πλαγιότιτλο που να αποδίδει το νόημα της παραγράφου.
- Προσέξτε να μην αντιγράψετε τις λέξεις και φράσεις του κειμένου, αλλά να γράψετε έναν πλαγιότιτλο που να φέρει τη δική σας σφραγίδα και να αποδεικνύει ότι καταλάβατε πολύ καλά το περιεχόμενο της παραγράφου.

2. Ένας συμμαθητής σας έγραψε τον παρακάτω πλαγιότιτλο για τη δεύτερη παράγραφο του κειμένου. Κάντε τις παρατηρήσεις σας διορθώνοντας ό,τι θεωρείτε αναγκαίο.

«Στην οικογένεια SOS μεγαλώνουν παιδιά ανεξάρτητα από φύλο και ηλικία, ενώ η επιλογή τους γίνεται μόνο με κριτήριο την προστασία τους».

• Γράψτε με ανάλογο τρόπο τους πλαγιότιτλους της 3ης και 4ης παραγράφου. • Ο καθένας να συνεργαστεί με ένα συμμαθητή του ανταλλάσσοντας τους πλαγιότιτλους και κρίνοντας ο ένας τους πλαγιότιτλους του άλλου.

3. Υποθέστε ότι θέλετε να ενημερώσετε τους γονείς για το περιεχόμενο του κειμένου για τα Παιδικά Χωριά SOS. • Κάντε το γράφοντας μια

περίληψη 80 λέξεων η οποία μπορεί να βασιστεί στο παρακάτω ενδεικτικό διάγραμμα:

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ

- Παρουσίαση θέματος – νοηματικού κέντρου
π.χ. το κείμενο μας ενημερώνει ή αναφέρεται...
- 1ος πλαγιότιτλος (Προσοχή στην ομαλή σύνδεση με τη χρήση συνδετικών λέξεων, π.χ. Αρχικά, αναλυτικότερα, πιο συγκεκριμένα...)
- 2ος πλαγιότιτλος
- 3ος πλαγιότιτλος (Αξιοποιήστε τις συνδετικές λέξεις ή φράσεις που θα αναζητήσετε μαζί με τον καθηγητή σας.)
- 4ος πλαγιότιτλος

4. Μελετήστε τις περιλήψεις που γράψατε και επιχειρήστε να τις αξιολογήσετε με βάση τα κριτήρια που ήδη έχετε εφαρμόσει:

Κριτήρια αυτοαξιολόγησης

- 1. Εντοπισμός θεματικού-νοηματικού κέντρου του κειμένου**
- 2. Γραφή πλαγιότιτλων με αναδιατύπωση των ιδεών του αρχικού κειμένου – Όχι στείρα αντιγραφή του αρχικού κειμένου**
- 3. Τήρηση του ορίου των λέξεων (με μικρή απόκλιση)**

Ε ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. Στα κείμενα 1, 2 και 4 υπογραμμίστε τις λέξεις και τις φράσεις που έχουν σχέση με την οικογένεια και χωρίστε τες σε ονοματικά και ρηματικά σύνολα. • Τέλος, βρείτε τις

σημασίες όσων φράσεων δε γνωρίζετε.

Ονοματικά σύνολα

.....
.....

Ρηματικά σύνολα

.....
.....

2. Σχηματίστε οικογένειες λέξεων με τις λέξεις:

οικογένεια

μητέρα

πατέρας

3. Ξαναγράψτε τις προτάσεις στο παρελθόν (χρησιμοποιώντας παρατατικό στις τέσσερις πρώτες και αόριστο στις υπόλοιπες).

• Ακολουθούν αυτά τα ρήματα τους κανόνες της αύξησης;

α. *Τι έχεις, Μανθούλη μου;* (κείμεν. 5)

→

β. *Είσαι άρρωστος;* (κείμεν. 5)

→

γ. *Ξέρεις, μαμά, ο γιος σου...* (κείμεν. 5)

→

δ. *Θέλω να είμαι αληθινή.* (κείμεν. 1)

→

ε. *Εγώ για σένα το λέω.* (κείμεν. 1)

→

στ. *Μου 'ρχεται να γελάσω.* (κείμεν. 1)

→

ζ. *Βλέπεις πώς καταντήσαμε, μαμά;*
(κείμεν. 5)

→

η. *Η Θέκλα πίνει ένα χαπάκι.* (κείμεν. 5)

→

Μαθαίνω όΤΙ:

- ▶ Παίρνουν αύξηση η- τα ρήματα: έρχομαι (ήρθα), πίνω (ήπια), είμαι (ήμουν), ξέρω (ήξερα), θέλω (ήθελα).
- ▶ Παίρνουν αύξηση ει- τα ρήματα: βλέπω (είδα), λέω (είπα), έχω (είχα).

ΣΤ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

Ακούω και μιλώ

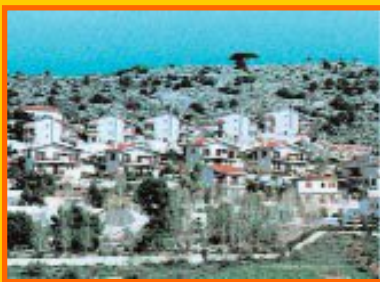
1. Περιγράψτε την καθημερινή ζωή μιας σύγχρονης εργαζόμενης μητέρας. Πότε ξυπνάει, ποιες δουλειές κάνει στο σπίτι, ποιες εκτός σπιτιού και ποιες αναθέτει σε σας.
2. Αφηγηθείτε σ' ένα φίλο σας ένα ευτράπελο (κωμικό) επεισόδιο που

συνέβη στην οικογένειά σας κατά τη διάρκεια μιας γιορτής, μιας εκδρομής κτλ.

3. Αφού διαβάσετε στο βιβλίο της Οικιακής Οικονομίας τα Δικαιώματα του Παιδιού σύμφωνα με τη διακήρυξη του ΟΗΕ, οργανώστε μια συζήτηση στην οποία να εξετάσετε μέσα από τις ειδήσεις των ΜΜΕ αν γίνονται σεβαστά τα δικαιώματα των παιδιών σήμερα στον κόσμο.

Διαβάζω και γράφω

Βάρη

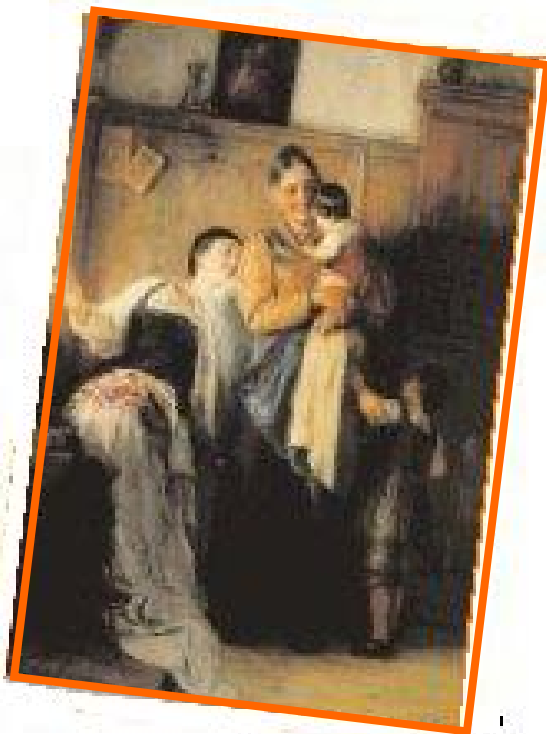
Πλαγιάρι

**Ενημερωτικό φυλλάδιο των
Παιδικών Χωριών SOS**

1. Κοιτάζοντας τις φωτογραφίες από τα Παιδικά Χωριά SOS υποθέστε ότι επισκέπτεστε ένα τέτοιο χωριό. Τι θα θέλατε να πείτε και να συζητήσετε με τα παιδιά; • Γράψτε ένα κείμενο με τη μορφή ερωτηματολογίου το οποίο θα στείλετε με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στο Παιδικό Χωριό SOS της Βάρης ή του Πλαγιαρίου.

2. Σε συνεργασία με τον καθηγητή Καλλιτεχνικών αναλύστε το περιεχόμενο του παρακάτω πίνακα και στη συνέχεια ζωγραφίστε ένα δικό σας πίνακα παίρνοντας αφορμή από τη ζωή στην οικογένεια σας. Τα έργα σας μπορούν να εκτεθούν σε μια μικρή έκθεση που θα οργανώσετε στην τάξη σας.

**Νικόλαος Γύζης,
Κούκου, Εθνική
Πινακοθήκη 100
χρόνια, Τέσσερις
αιώνες Ελληνικής
Ζωγραφικής,
Εθνική Πινακοθήκη
και Μουσείο
Αλεξάνδρου Σούτζου,
Αθήνα 2001**

▶ Διαθεματική εργασία

**▶ «Η οικογένεια παλιότερα και σήμερα». Διαμορφώστε ένα φάκελο υλικού στον οποίο να περιγράφεται η πορεία της οικογένειας στην Ελλάδα τον 20ό αιώνα. • Χωριστείτε σε δύο βασικές ομάδες:
– Η α΄ ομάδα θα αναζητήσει υλικό από το παρελθόν συνδυάζοντάς το με τα σύγχρονα ιστορικά γεγονότα**

(φωτογραφίες, κείμενα, «γενεαλογικά δέντρα», προφορικές-ηχογραφημένες διηγήσεις από παππούδες κτλ.).

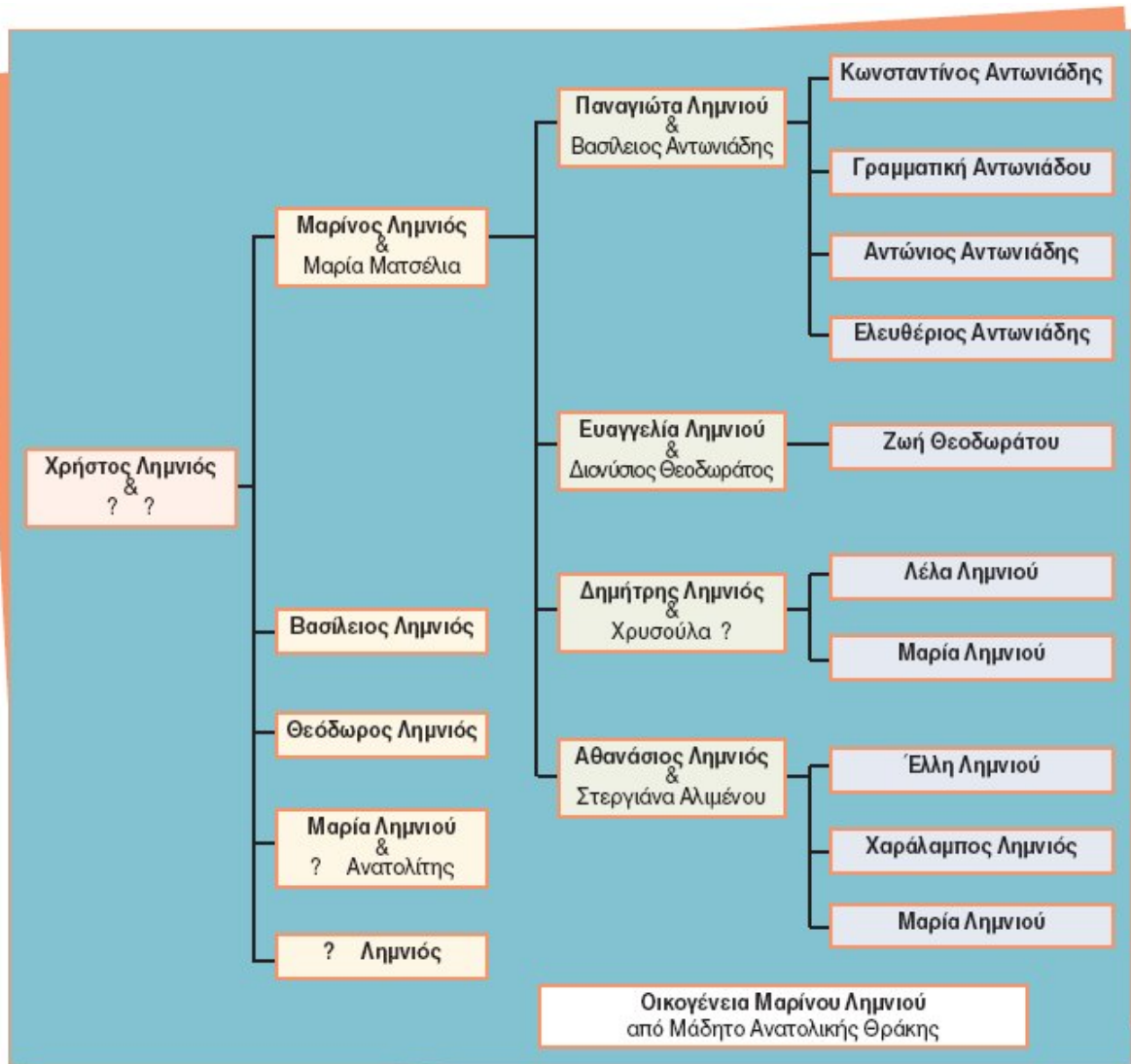
– Η β΄ ομάδα θα αναζητήσει υλικό από τη λειτουργία και τα προβλήματα της σύγχρονης οικογένειας (κείμενα, δημοσιευμένες έρευνες, υλικό από διαφορετικά είδη οικογενειών (μονογονεϊκές, παιδιά χωρίς οικογένεια κτλ.).

- Να αξιοποιηθούν οι εμπειρίες και τα βιώματα των μαθητών με τη γραφή δικών τους κειμένων και σκίτσων-χαρτών, οι διηγήσεις γονέων και συγγενών, καθώς και ποικίλες πηγές ενημέρωσης (εφημερίδες, διαδίκτυο κτλ.) που απεικονίζουν την πιθανή μετακίνηση της οικογένειάς τους από τόπο σε τόπο.

▶ Με τη βοήθεια του καθηγητή της Πληροφορικής ζωγραφίστε ένα οικογενειακό δέντρο, που θα περιλαμβάνει τα παιδιά, τους γονείς, τους θείους, τα ξαδέλφια, τους παππούδες και τις γιαγιάδες.

• Έπειτα να συμπληρώσει ο καθένας σας τα κλαδιά του με τα μέλη της δικής του οικογένειας, αξιοποιώντας το φωτογραφικό υλικό.

• Μπορείτε να βρείτε δείγμα οικογενειακού δέντρου στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού (<http://genealogy.ime.gr>).

**Χρήστος Λημνιός
&
??**

**Μαρίνος Λημνιός
&
Μαρία Ματσέλια**

**Βασίλειος
Λημνιός**

**Θεόδωρος
Λημνιός**

**Μαρία Λημνιού
&
? Ανατολίτης**

? Λημνιός

**Παναγιώτα
Λημνιού
&
Βασίλειος
Αντωνιάδης**

**Ευαγγελία
Λημνιού
&
Διονύσιος
Θεοδωράτος**

**Δημήτρης
Λημνιός
&
Χρυσούλα ?**

**Αθανάσιος
Λημνιός
&
Στεργιάνα
Αλιμένου**

**Παναγιώτα
Λημνιού
&
Βασίλειος
Αντωνιάδης**

**Κωνσταντίνος
Αντωνιάδης**

**Γραμματική
Αντωνιάδου**

**Αντώνιος
Αντωνιάδης**

**Ελευθέριος
Αντωνιάδης**

**Ευαγγελία
Λημνιού
&
Διονύσιος
Θεοδωράτος**

**Ζωή
Θεοδωράτου**

**Δημήτρης
Λημνιός
&
Χρυσούλα ?**

Λέλα Λημνιού

Μαρία Λημνιού

**Αθανάσιος
Λημνιός
&
Στεργιάνα
Αλιμένου**

Ελλη Λημνιού

**Χαράλαμπος
Λημνιός**

Μαρία Λημνιού

**Οικογένεια Μαρίνου Λημνιού
από Μάδητο Ανατολικής
Θράκης**

**ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ
Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ**

**► Θυμηθείτε τις σημασίες των εγκλίσεων και συμπληρώστε τα κενά με αυτές που συναντώνται πιο συχνά:
Η οριστική φανερώνει.....,**

.....,

Η υποτακτική φανερώνει.....,

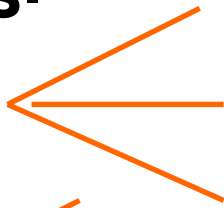
.....,

Η προστακτική φανερώνει

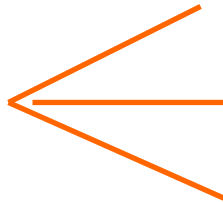
.....,,

► Μεταφέρετε το ρήμα δείχνω στους παρελθοντικούς και στους μελλοντικούς χρόνους.

παρελθοντικοί

μελλοντικοί

► Ονομάστε τα παρακάτω σύνθετα ανάλογα με τη σχέση του α' με το β' συνθετικό:

ψηλόλιγνος,

πρωτοβρόχι,

χορτοφάγος,

γλυκόφωνος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 1ου ΤΟΜΟΥ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	6
1η ΕΝΟΤΗΤΑ Από τον τόπο μου σ' όλη την Ελλάδα (<i>Ταξίδια, περιηγήσεις, γνωριμία με ανθρώπους, έθιμα-πολιτισμό</i>)	11
Α. Εισαγωγικά κείμενα	13
Β. Το υποκείμενο	35
Β1. Οι μορφές του υποκειμένου ...	35
Β2. Συμφωνία υποκειμένου-ρήματος.....	41
Γ. Παραγωγή με αχώριστα μόρια .	46
Δ. Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου.....	53
Δ1. Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου.....	53
Δ2. Άλλοι τρόποι ανάπτυξης παραγράφου.....	59
Ε. Λεξιλόγιο	70

ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	75
Διαθεματική εργασία	78
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	85

2η ΕΝΟΤΗΤΑ Ζούμε με την οικογένεια

87

A. Εισαγωγικά κείμενα	89
B. Εγκλίσεις–χρόνοι.....	105
B1. Εγκλίσεις στις ανεξάρτητες προτάσεις	105
B2. Οι χρόνοι του ρήματος.....	110
Γ. Τα είδη των συνθέτων	126
Γ1. Τα είδη των συνθέτων	126
Γ2. Η μορφή των συνθέτων: το συνδετικό φωνήεν.....	130
Δ. Περίληψη κειμένου – Πλαγιότιτλοι	132
Ε. Λεξιλόγιο.....	136
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	139

Διαθεματική εργασία	142
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	148

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.